

laiškas lietuviams

BALANDIS/APRIL 1977 4

SUSITAIKYMO SAKRAMENTAS	109	Juozas Vaišnys, S.J.
EILĖRAŠČIAI	112	Henrikas Nagys
GERO VIRŠININKO PRIVALUMAI	113	Br. Krištanavičius, S.J.
A.A. BRONIUS KRIŠTANAVIČIUS, S.J.	116	Redakcija
ĮSISKAITYKIME Į NUOSTABIĄ GAMTOS KNYGĄ	117	Juozas Prunskis
ŽMOGAUS JAUSMAI – “CIVILINIAI TARNAUTOJAI”	120	V. Bagdanavičius, M.I.C.
IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (IV)	123	Anicetas Tamošaitis, S.J.
EINŠTEINAS – ATOMINĖS ENERGIJOS KŪRĖJAS	128	J. Venckus, S.J.
VLADAS ŽILIUS	132	Redakcija
ATEITIES SPAUDOS ATSPALVIAI	133	Rasa Lukoševičiūtė
KALBA	135	J. Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	137	D. ir G. Vakariai
ATGARSIAI	141	Skaitytojai
TRUMPAI IŠ VISUR	142	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas dail. Vlado Žiliaus kurinių nuotraukomis. Viršelio nuotrauka – Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS
BALANDIS/APRIL 1977 VOLUME XXVIII NO. 4

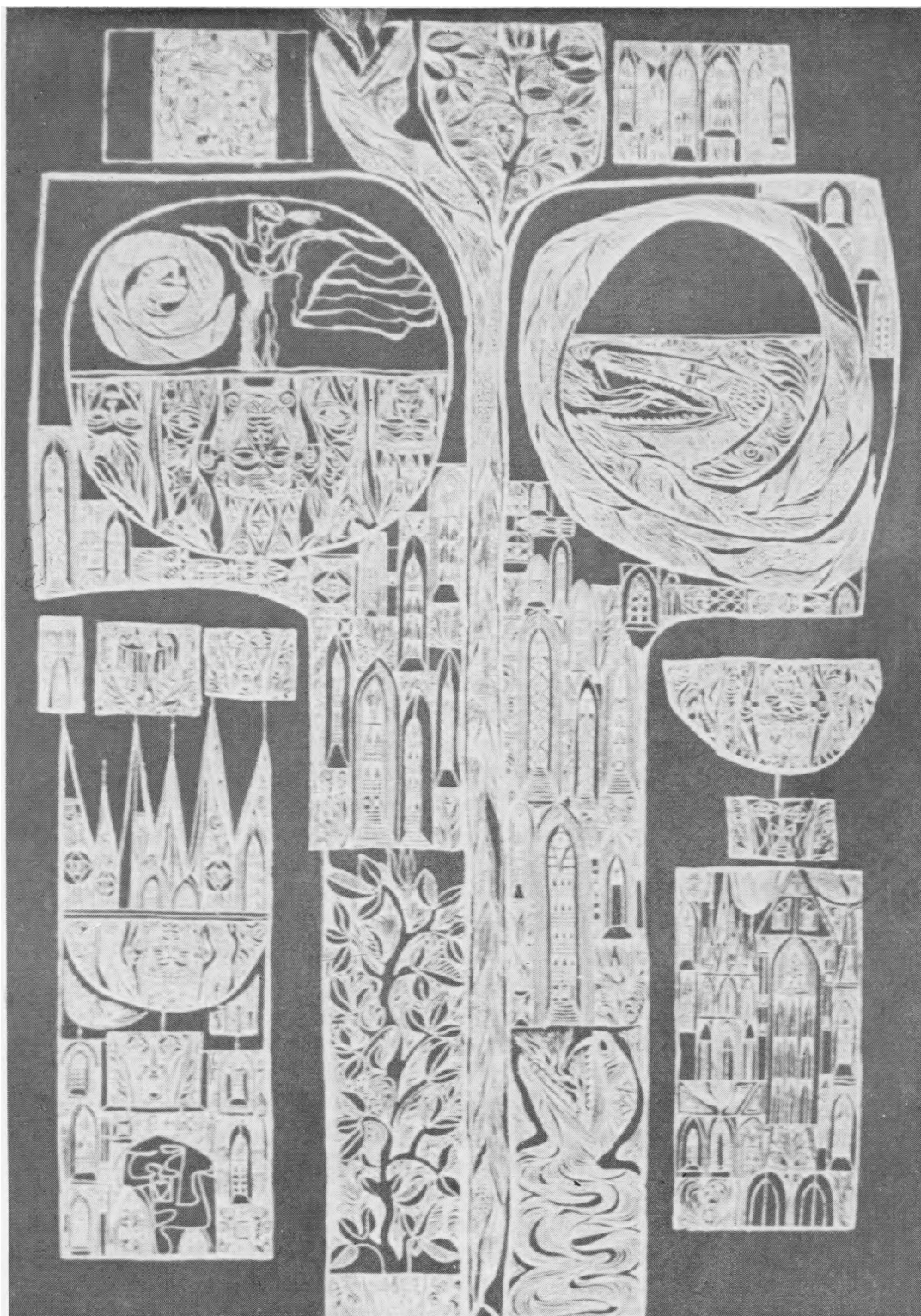
SUSITAIKymo SAKRAMENTAS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Antrasis Vatikano Susirinkimas įvairiais atžvilgiais apsvarstė mūsų religinį gyvenimą ir pasiūlė kai kurių reformų. Tikėjimo tiesos nesikeičia, jų reformuoti nereikia, bet tų tiesų pritaikymas mūsų kasdieniniam gyvenimui turi keistis drauge su nuolat besikeičiančiu pasauliu. Daugumas tikinčiųjų pastebi tik išorinius pasikeitimus, kurie nėra nei taip jau labai svarbūs, nei esminiai. Bažnyčia nori, kad būtų pakeistas mūsų vidujinis nusistatymas tikėjimo tiesų ir jų praktikavimo atžvilgiu. Taip, pavyzdžiui, visiems yra labai aiškios ir pastebimos mišių liturgijos reformos, bet yra daug sunkiau suprantama, kas norima pakeisti išpažinties sakramente, kuris dabar vadinamas susitaikymo sakramentu.

Išpažintis, atliekama vienokia ar kitokia forma. Bažnyčioje buvo jau nuo pirmųjų jos gyvavimo šimtmečių. Drauge su besikeičiančiais amžiais ir tos formos šiek tiek keitėsi. Šis sakramentas buvo vadinamas *išpažintimi*, labiausiai kreipiant dėmesį į savo nuodėmių pasakymą, išpažinimą. Taip pat jis buvo vadinamas *atgailos* sakramentu, pabrėžiant gailestį už nusikaltimus ir atsilyginimą Dievui bei artimui. Dabar jis vadinamas *susitaikymo* sakramentu, kad mes suprastume, jog turime susitaikyti su Dievu, su artimu, su Bažnyčia ir pagaliau su visa žmonija, nes savo netinkamu elgesiu pažeidžiame savo santykius su Dievu bei artimu, įnešame tam tikro disonanso į Bažnyčią ir visą žmoniją.

Nuo Tvėrėjo nubrėžto kelio nuklydusią žmoniją vėl su Juo sutaikė Kristus savo kančia, mirtimi ir prisikėlimu. Jis įsteigė Bažnyčią ir suteikė jai galią pritaikyti žmonėms jo nuopelnus ir sutaikyti su Dievu. Šią mintį išreiškia ir dabartinė išrišimo formulė: "Dievas, gailestingumo Tėvas, savo Sūnaus mirtimi ir prisikėlimu sutaikęs su savimi pasaulį ir atsiuntęs Šv. Dvasią nuodė-

Vladas Žilius

Vilniaus legendos (cinkografija)

mėms atleisti, per Bažnyčią tesuteikia tau atleidimą ir ramybę. Tad aš tave išrišu iš tavo nuodėmių vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios".

Nors ir toliau pasilieka pareiga, atliekant išpažintį, pasakyti visas didžiąsias nuodėmes, bet norima priminti, kad šio sakramento esmė yra susitaikymas, savo gyvenimo pakeitimas, tam tikras "atsivertimas", o ne skrupulingas knibinėjimasis po praeities smulkmenas. Čia daugiau reikia kreipti žvilgsnį ne į praeitį, o į ateitį.

Bažnyčios instrukcijose yra minimi trys šio sakramento teikimo arba su Dievu susitaikymo būdai.

1. *Atskirų individų susitaikymas.* Tai yra kiekvieno žmogaus privati išpažintis. Tokią išpažintį mes jau visuomet iki šiol praktikavome. Žmogus pasako savo nusikaltimus kunigui, o kunigas jam padeda susitaikyti su Dievu ir duoda išrišimą. Tai galima atlikti, kaip iki šiol, klausykloje, bet kartais gali būti dar naudingiau kambaryje, atsėdus šalia kunigo, pasikalbėti apie savo dvasinį stovį ir, kunigui padedant, susitaikyti su Dievu, gaunant išrišimą. Kai kam toks būdas, kai penitentas su kunigu kalba apie savo nusikaltimus akis į akį, atrodo nepriimtinas; kai kuriems tai gali būti gėda, ypač jei kunigas yra pažįstamas. Žinoma, tai priklauso nuo atskiro individo: vienam tai gali būti sunku, o kitam kaip tik labai patogiu, nes kunigas, kuris gerai pažįsta penitentą, gali geriau jį suprasti ir labiau jam padėti, ypač kai plačiau ir nuodėmiau apie jo problemas išsikalbama kambaryje. Toks būdas kaip tik yra labai patartinas tiems, kurie skundžiasi, kad išpažintis jiems daug nepadeda, nes atrodo viskas perdaug šabloniška. Tas šabloniškumas gali lengvai būti tada, kai prie klausyklos laukia eilės žmonių, kai negalima ilgiau sustoti prie penitento problemų, arba kai pats penitentas tų savo problemų visai neiškelia, pasitenkindamas tik įprasta rutina.

Patariama, kad prieš išpažintį kunigas penitentui primintų kai kurias Šv. Rašto vietas, kurios įkvėptų jam drąsos ir pasitikėjimo

Dievo gailestingumu. Užduodama atgaila taip pat neturėtų būti šabloniška, bet pritaikyta penitento nusikaltimams, pvz. jeigu kas nusikalto prieš artimo meilę, jam galima užduoti atlikti kokį nors artimo meilės darbą.

2. *Daugelio žmonių susitaikymas drauge su individualia išpažintimi ir individualiu išrišimu.* Šis būdas gali būti vartojamas kai kuriais ypatingais atvejais, pvz. advento ar gavėnios metu, per rekolekcijas ir pan. Žmonės visi drauge pasiruošia išpažinčiai, po išpažinties bendrai padėkoja Dievui, gali būti ir bendra atgaila. Tačiau išpažintis ir išrišimas yra individualūs. Tad organizuojant tokį bendrą susitaikymą, reikia turėti pakankamai kunigų, kad galėtų kaip galima greičiau visus išklaudyti išpažinties.

Kokia visa to prasmė, jeigu vis tiek kiekvienas atskirai turi atlikti išpažintį? Gal svarbiausia prasmė yra ta, kad čia labiau pabrėžiama socialinis to susitaikymo pobūdis. Žmonės gal labiau pasijunta, kad visi yra nusidėję ir kad turi susitaikyti ne tik su Dievu, bet ir vienas su kitu.

3. *Daugelio žmonių susitaikymas, duodant bendrą išrišimą.* Šis būdas gali būti vartojamas tik ypatingose aplinkybėse, kada jokių būdu negali kiekvienas atlikti išpažinties, pvz. bombardavimo metu arba misijų kraštuose, kur yra didelis kunigų trūkumas. Tokiais atvejais žmonės sužadina gailestį, ir kunigas duoda bendrą išrišimą, bet yra būtina pareiga, atsiradus progai, atlikti individualią išpažintį.

Šis būdas kai kurių jau buvo pradėtas vartoti ir rekolekcijų metu, bet popiežius įsakmiai tai uždraudė. Rekolekcijos tai nėra kokios nors ypatingos "nenormalios" aplinkybės, kur neįmanoma atlikti išpažinties. Mūsų kraštuose galima visuomet surasti kunigų, kurie galėtų išklaudyti norinčius išpažinties. Jeigu nepatogu vienu kartu, žmonės gali atlikti išpažintį įvairiomis dienomis, įvairiose vietose, pas įvairius kunigus.

Žinoma, turės praeiti dar nemaža laiko iki žmonės supras tikrąją šio sakramento prasmę ir mokės juo naudotis pagal naujas instrukcijas.

Henrikas Nagys

* * *

Neišsižadėkite manęs.
Neišsižadėkite jauniausio savo brolio.
Neišmokau glostyti nei vėjo, nei akmens.
Indo mano pelenams neišžiedė iš gimto molio.

Nepalikite manęs.
Nepalikite prieš tuščią ilgąją kelionę.
Neišmokau nei dangaus, nei žemės nešt.
Mirė sakalai, ir sužiedėjo mano duona.

Neišsižadėkite manęs.
Neišsižadėkite jauniausiojo ketvirto brolio.
Mirtys myli tris. O kas mane užbers žeme?
Mano miegui kas atkas sukepusi raudoną molį?

Neišsižadėkite ir nepalikite manęs.

1976.XII.20.

* * *

Niekad neparduok savęs. Tegu
išrinktieji ieško išrinktųjų.
Tu palik tarp paprastu ir tarp pilkųjų,
būk pažemintųjų brolių ir draugų.

Dalią jų ir duoną jų priimk.
Neišsižadėk jų lig paskutiniosios.
Ir kalbėk tik jiems ir tik už juosius.
Būki nebylio burna ir neregio akim.

Būki dulkė dulkėse ir pelenų tarp pelenų.
Vienišu vienintele viltim, vienintele paguoda.
Tuo, kurs nieko neima ir viską atiduoda:
nuolat alkanu tarp nuolat alkanų.

1977.11.10.

112

* * *

Manom, mirtį pažįstame. Tiktai gyvenime
mislių nemokam įmint.
Tiltą po tilto sudeginę,
nei atgal, nei pirmyn
neberandame kelio.
Einam ir grįžtame,
klumpam ir keliam,
kol pagaliau apsiprantame su vienintele
ir paskutine mintim:
ir mirties nepažįstame.

1977.I.27.

* * *

Nebuvo pavasario:
po žiemos atėjo
žiema.
Kaip pasakoje,
kaip sapne.
Keista:
ledai kai užklojo
dangų, veidą ir ežerą —
nepastebėjau:
nebuvo vasaros,
nei rudens:
po žiemos atėjo
žiema.

1976.VII.26.

(Eilėraščiai iš spaudai paruošto naujo poezijos
rinkinio "Prisijaukinsiu sakalą")

GERO VIRŠININKO PRIVALUMAI

(Pagal T. Nikalojų Lancicijų, S.J.)

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

T. Nikalojus Lancicijus buvo lietuvis jėzuitas, pasižymėjęs šventumu ir administraciniais gabumais bei pagarsėjęs Europoje savo raštais. Jis gimė Nesvyžiuje 1574 m. gruodžio mėnesio 10 dieną. Jo tėvas buvo kunigaikščių Radvilų spaustuvininkas Nesvyžiuje. Busimasis jėzuitas gimė ir augo kalvinų šeimoje. Nikalojų atvertė į Katalikų Bažnyčią garsusis pamokslininkas jėzuitas T. Skarga 1590 m. Praėjus dvejiems metams, Nikalojus įstojo į Jėzaus Draugiją ir atliko naujokyną Krokuvoje. 1593 m. vyresnieji jį nusiuntė į Romą studijuoti teologijos. 1601 m. Lancicijus buvo pašvęstas kunigu. Romoje jis išbuvo iki 1607 m. ir rinko Romos archyvuose medžiagą jėzuitų istorijai. Iš jo vėliau eitų pareigų atrodo, kad jis nuodugniai studijavo ir kitus dalykus. Jo raštai liudija, kad jis buvo labai apsiskaitęs. Romoje susipažino su dviem tėvais jėzuitais, gyvenusiais kartu su šv. Ignacu, jėzuitų ordino steigėju, ir maždaug su 30 tėvų, kurie pažino šv. Ignacą. Savo knygoje "De Conditionibus Boni Superioris" jis rašo, kad smalsiai juos apklausinėjęs, kaip šv. Ignacas gyveno, ką darė ir pan. Taigi T. Lancicijus buvo gerai susipažinęs su jėzuitų ordino steigėjo dvasia. 1607 m. T. Lancicijus grįžo į Lietuvą ir Vilniaus universitete dėstė hebrajų kalbą, moralinę ir dogmatinę teologiją bei Šv. Raštą. Kuri laiką buvo Kališo ir Krokuvos kolegijų rektorium ir du kartu Lietuvos jėzuitų provincijos provincijolu. 1633 - 1641 m. gyveno Čekoslovakijoje Gratz mieste ir, matyt, ėjo dvasios vadovo pareigas. Ten jis parašė savo knygą "De Conditionibus Boni Superioris". T. Lancicijus yra parašęs apie 26 religinio turinio veikalus lotynų ir lenkų kalbomis. Kai kurie jo raštai buvo išversti į prancūzų ir vokiečių kalbas. T. Lancicijus mirė Kaune 1653 m. Kadangi žmonės jį laikė šventuoju, 1655 m. kazokai sudegino jo kūną ir pelenus išbėrė į Nemuną.

Prašomas konfratrų ir vyresniųjų, T. Lancicijus parašė knygą apie "Gero Viršininko Privalumus" savo ordino broliams, tikėdamasis, kad ir kitiems vienuoliams ji bus naudinga. Iš tiesų jo veikalas taip vienuoliams patiko, kad net mūsų laikais (1913 m.) reikėjo leisti antrąją laidą. Reiškia, kad nieko geresnio apie tai nebuvo parašyta. Knyga naudinga ne tik vienuolijų vyresniesiems, bet ir kitiems Bažnyčios dignitoriams, pavyzdžiui, vyskupams.

Pirmieji gero viršininko privalumai, pagal T. Lancicijų, yra dvasingumas, santūrumas ir valdomųjų meilė. Tokia meilė, kad valdomieji iš viršininko darbų galėtų ją pastebėti. Antrame veikalo skyriuje jis cituoja T. Klaudijaus, ordino generolo, žodžius, kurie geriau nusako jo paliestą klausimą. T. Klaudijus taip rašė: "Jėzaus Draugija yra Dievo vaikų bendruomenė, kad jie jam tarnautų didžiadvasiškai ir noriai nuoširdžia meile. Kadangi jie yra Dievo vaikai, savime aišku, kaip į juos viršininkai turi žiūrėti ir su kokia meile bei pagarba juos valdyti". Kristus taip apie viršininkus išsireiškė: "Kas vyriausias jūsų tarpe, tebūnie tarsi mažiausias, o viršininkas tebūnie lyg tarnas" (Luk 22, 26). "Viršininkas", taip rašo šv. Jonas Auksaburnis, "turi ieškoti ne garbės ar šlovės, bet valdomųjų gerovės. Kas ieško savo garbės, tas yra despotas". T. Lancicijus sako, kad šv. Ignacas labai rūpinosi savaisiais. Kai T. Polanco, jo sekretorius, jam sakė, kad rūpesčių dalį galėtų perleisti kitiems, šv. Ignacas jam taip atsakęs: "Tėve, aš taip myliu visus, kad norėčiau žinoti, jei man būtų įmanoma, kiek kartų per naktį įkando blusos mano broliams".

Be tų savumų, viršininkai turi rūpintis medžiagine valdomųjų gerove, maistu, drabužiais, vaistais ir panašiais dalykais. Geri viršininkai turi būti dosnūs ir vengti šykštumo. Jei valdomasis ko prašo, viršininkas turi tikėti, kad jam to reikia, ir parodyti jam

visišką pasitikėjimą. Viršininkas turi ypatingai rūpintis ligoniais. Šv. Ignacas pastatė klierikams vasarnamį Romos apylinkėse, kad jie galėtų atsikvėpti nuo studijų. Pamatęs vieną išbalusį klieriką, šv. Ignacas įsakė jam ilgiau miegoti ir taip atstatė jo jėgas. Viršininkas turi būti geras visiems ir visais lygiai rūpintis. T. Lancicijaus laikais Romos jėzuitai maitindavosi kaip pasiturį romėnai. Dabar T. Generolas Janssens patvarkė, kad maitintųsi kaip vidurkio darbininkai.

Šv. Ignacas norėjo, kad viršininkai elgtųsi su valdomaisiais tėviškai, mes sakytumėm, draugiškai ir teisingai. Pastebėjęs valdomąjį klystant, tegul jam leidžia pasiaiškinti. Juk taip elgėsi ir pagony. "Romėnai neturi papročio pasmerkti kokio žmogaus, nedavę kaltinamajam galimybės stoti savo kaltintojų akivaizdoje ir gintis nuo kaltinimų", taip kalbėjo Festas, Palestinos valdytojas romėnų laikais (Apd 25, 16). Viršininkas neprivalo ką nors išpėti ar bausti, kai yra piktas. Labai gražiai apie tai išsireiškia šv. Jonas Auksaburnis. Jis taip rašė: "Jei ką bari ar išpėji, bark ir išpėk be piktumo ir įnirtimo. Juk ir teisėjai teisdami apsirengia tinkamu rūbu. Ir tu taip daryk. Tavo rūbas tebūna žmoniškumas. Sakysi, kad manęs nebijos. Bijos labiau. Kitaip, jei ir teisingai kaltinsi, valdomasis priskirs tai tavo įnirtimui. Jei švelniai išpėsi, kaltasis save pasmerks ir, kas svarbiausia, tu būsi Dievui priimtinas". T. Lancicijus prie tų išmintingų žodžių pridėjo ne mažiau išmintingą pastabą: "Jei šv. Jonas Auksaburnis draudžia savininkams barti vergus, kada jie, savininkai, yra pikti, tuo labiau tas dėsnis turi būti prie širdies dvasios gydytojams ir viršininkams, kuriems Apvaizda pavedė rūpintis Dievo vaikais". T. Lancicijus duoda viršininkams dar vieną naudingą patarimą. Jis taip rašė: "Tegul viršininkai prieš išpėdami arba išpėję suklydusį neduoda jam suprasti, kad ant jo pyksta". Šv. Bazilijus panašiai išsireiškė: "Bausdamas ką nors pasipiktinęs ir piktas, viršininkas klystančio nepataisys, bet pats nusikals, nes neklausė Šv. Rašto patarimo, kad reikia švelniai į-

spėti tuos, kurie priešinasi". Nors nusikaltę valdomieji turi būti nubausti, bet į juos reikia žiūrėti Dievo akimis, nes viršininkai užima jo vietą žemėje. Nors Dievui nepatinka žmonių nusikaltimai, bet kol nusikaltėliai gyvena, jis nesiliauja jų mylėjęs ir jiems padėjęs. Išvada yra aiški. Prie tų savo minčių T. Lancicijus pridėjo ir šiuos šv. Grigaliaus Didžiojo žodžius: "Tikras teisingumas turi užuojautą, netikras panieką". Ketvirtąjį skyrių apie tėvišką viršininkų elgesį su valdomaisiais T. Lancicijus užbaigia šiais šv. Povilo žodžiais: "Kiekvienas vyriausiasis kunigas imamas iš žmonių tarpo ir skiriamas atstovauti žmonėms pas Dievą. Jis sugeba atjausti nežinančius ir klystančius, nes ir jis pats yra apgaubtas silpnumo" (Žyd 5, 1-2).

Penktame knygos skyriuje T. Lancicijus toliau dėsto, kaip viršininkai turi elgtis su valdomaisiais. Visų pirma jis sako, kad, jei ką nors reikėtų sudrausti, tegul viršininkas nevartoja aštrių ir užgaulių žodžių. To moko Šv. Raštas, sakydamas, kad "greitai supykstąs žmogus sukelia barnius, o kantrus juos nuramina" (Priežod XII). Panašiai išsireiškia ir šv. Povilas. Rašydamas Timotiejui, jis taip sako: "Bark, drausk, ragink su kantrumu ir kaip išmanydamas" (2 Tim 4, 2). T. Lancicijus sako, kad žodis *išmanydamas*, lotyniškai *argue*, graikiškai *eleyson*, reiškia *itikink įrodymais, argumentais*. Toji T. Lancicijaus pastaba labai atitinka mūsų laikų dvasią, nes dabar žmonės žiūri į viršininkų autoritetą kitomis, kritiškėmis akimis. Viršininkų įsakymai turi būti protingi.

Čia pravartu įterpti, ką vysk. Pr. Būčys rašė apie paklusnumą. Jis taip išsireiškė: "Nepatartina duoti aiškiai nenaudingą ir sveikam protui priešingą įsakymą. Tokie įsakymai duodami, kad valdiniai lavintųsi paklusnume arba norint ištirti jų nusistatymą. Supratę viršininkų intenciją, valdiniai lengvai atlieka kvailus veiksmus, bet savo širdyje juokiasi iš vyresniųjų. Norint, kad valdiniai išmoktų greitai paklusti, reikia pradėti nuo įsakymų, kurių tikslas lengvai suprantamas, vėliau įsakyti tai, kas sunkiau permatoma. Reikia įsakyti ir tai, ko

valdinys nesupranta, nes įsakymas yra priešingas jo ydai. Reikia įsakyti ir tada, kada valdinys negali suprasti įsakymo tikslo, bet jis turi vykdyti įsakymą kaip išmanydamas, tačiau nepaversdamas įsakymo absurdu ir vengdamas nuodėmės (Ištrauka iš vysk. Būčio atsiminimų, saugojamų T. Vyt. Bagdonavičiaus).

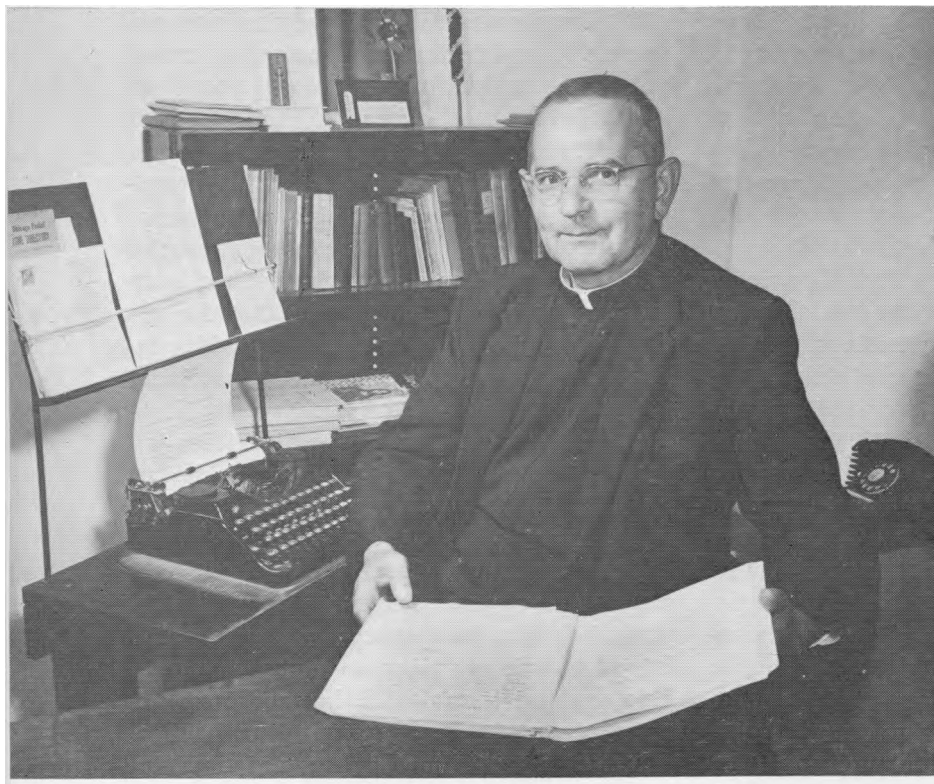
Jei reikia valdinius bausti, T. Lancicijus nustatė tokią taisyklę: "Tegul viršininkai baudžia valdinius, jei yra teisinga ir tikra priežastis, tačiau saikingai ir niekuomet su akla aistra". Šv. Bernardas duoda viršininkams tokį patarimą: "Rūpinkitės, kad būtumėte mėgstami, o ne bijomi. Jei kartais reikia griežčiau elgtis, griežtumas tebūna teiškas, o ne despotiškas". Be to, ne visuomet reikia bausti nusikaltėlius, jei ir be bausmės yra vilties, kad jie susipras ir pasitaisys. Kas garantuoja, kad kaltasis bausme pasitaisys? Graikų priežodis taip sako: "Kaltės dovanojimas yra geresnis už smarkią bausmę". Viršininkai laimės nusikaltėlius labiau maldomis, palankumu, pasitikėjimu negu perspėjimu, bausme ar grasinimu. Perspėjęs ar nubaudęs kaltąjį, viršininkas tegul taip elgiasi lyg jis būtų viską užmiršęs, tegul jokių būdu neparodo, kad viską prisimena. Viršininkai tegul kantriai nukentčia valdinių jam padarytas nuoskaudas. Tik supasaulėjęs viršininkas elgiasi atvirkščiai, keršija.

Jėzaus Draugijos konstitucijos reikalauja, kad tėvai provincijolai bent kartą per metus aplankytų visus savo provincijos namus ir susipažintų su dvasine bei medžiagine provincijos padėtimi. Ta proga visi provincijos nariai aplanko tėvą provincijolą ir supažindina jį su savo darbais bei dvasiniu gyvenimu. Tai nėra išpažintis, bet naudingas pokalbis, kuris palengvina provincijolui provincijos valdymą. T. Lancicijus duoda naudingų patarimų provincijolams, kaip vesti su valdiniais tą pokalbį. Jis taip rašo: "Jėzaus Draugija nori, kad pokalbio metu provincijolas maloniai ir meiliai kaip tėvas, o ne kaip teisėjas su valdiniais elgtųsi ir taip su jais atsiskirtų, kad jie išeitų paguosti ir vėl norėtų dažniau pas jį už-

eiti". Savaimė aišku, kad provincijolas neprivalo jį aplankiusiam provincijos nariui pasakyti, ką kiti nariai apie jį mano ar kalba. Jei provincijolas mato, kad kas nors kitą provincijos narį jam neteisingai skundžia, tegul jam atsako, kad apie tai pagalvosias ir padarysias reikalingus žingsnius. Jei pokalbio metu provincijolas supranta, kad jį aplankęs vienuolis yra netikęs ir atleistinas, jis negali pasinaudoti tuo, ką girdėjo pokalbio metu, ir turi ieškoti kitų informacijų šaltinių. Negali atleisti net tada, jei per pokalbį vienuolis jam prisipažintų padaręs nuodėmę, už kurią jį reikėtų atleisti iš ordino. Nuo pokalbio atleidžiami tėvai, kurie anksčiau ėjo viršininkų pareigas bei seni profesai.

Daug naudingų patarimų duoda T. Lancicijus naujokų magistrams, kaip valdyti ir įvesti į dvasinį gyvenimą naujokus. Apskritai jis pataria magistrams elgtis su naujokais švelniai ir maloniai, bet sudrausti nedrausminguosius, nevartojant šiurkščių žodžių. Net 69 patarimus jis davė vienam kolegijos rektoriui, kuris pirmą kartą pradėjo eiti savo pareigas. Kai kuriuos patarimus verta čia paminėti. Rektorius turi būti valdiniam visą dieną prieinamas. Tegul jis nesirėdo geriau už kitus savo brolius. Rektorius turi būti dosnus. Tegul jis dažnai tariasi su savo patarėjais. Tegul niekam neprasitaria, ką jis apie kitus mano. Tebūna jis kitiems įkvėpimas, ne stabdis. Tegul jis visiems rodo pasitikėjimą ir nė vieno neįtaria. Pakvietęs svečią pietums, tegul užleidžia jam savo vietą. Tegul jis nekritikuoja ankstyvesnių rektorių darbų. Paskutiniaime knygos skyriuje T. Lancicijus nagrinėja klausimą, kaip elgtis su tais, kurie sakosi turį tik laikiną vienuolio pašaukimą.

Nors knygos prakalboje T. Lancicijus sako, kad knygoje apie gero viršininko savumus nieko iš savęs nepridėjęs (nihil a meo sensu), bet tik tai, ką radęs pas šventuosius Bažnyčios daktarus, ką išmokęs iš šv. Ignaco mokinių, ką nustato Jėzaus Draugijos konstitucijos bei kiti nuostatai ir ką pastebėjęs darant didelės pagarbos vertus viršininkus, bet iš tiesų jis pridėjo daug sa-

A.A.
T. BRONIUS
KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

vo minčių ir padarė gerą sintezę iš gyvenime pastebėtų reiškinių. Bažnyčios daktarų minčių, ordino nuostatų ir žymesnių vyresniųjų elgesio, kuriuos jis pažino. Kai kurie T. Lancicijaus posakiai prilygsta Bažnyčios daktarų posakiams, pavyzdžiui, kad viršininkai turi žiūrėti į valdinių kaltes Dievo akimis, nes jie, viršininkai, užima Dievo vietą žemėje.

Ši knyga apie gero viršininko privalumus yra ilgo jo valdymo patyrimo, mąstymo ir studijų vaisius. Jis rašė tą knygą, žiūrėdamas į tokį vienuolių gyvenimą, koks jis iš tikrųjų yra. Jo patarimai ir nurodymai viršininkams nėra išvados iš abstrakčių dėsnių, bet išvados iš konkretaus gyvenimo, kurias rado patvirtintas ir kituose šaltiniuose. Pats T. Lancicijus buvo pavyzdingas vienuolis, o Kauno žmonės gerbė jį kaip kokį šventąjį. Jo knygų leidejai davė jam garbingojo (venerabilis) vardą. Jis tikrai toks buvo.

Tėvas Bronius Krištanavičius, S.J. mirė š.m. vasario mėn. 11 d. Tai jau trečias lietuvis jėzuitas, iš mūsų pasitraukęs dešimt mėnesių laikotarpiu (T. J. Raibužis – 1976. IV. 15, T. K. Pečkys – 1976.XI.11).

Šiame žurnale daug kartų teko skaityti T. Krištanavičiaus straipsnius. Šiame numeryje dar yra paskutinis jo straipsnis, parašytas prieš mirtį – "Gero viršininko privalumai". Jis taip pat buvo ilgametis lietuvių jėzuitų išeivijoje viršininkas. Jam viršinin-kaujant, išdygo ir Jaunimo centro rūmai.

T. Krištanavičius gimė 1909 m., į jėzuitus įstojo 1926 m., o kunigu išventintas 1939 m. Studijavo Olandijoje, Austrijoje ir Italijoje. Romos Gregorianume studijavo socialinius mokslus ir gavo daktaro laipsnį. Baigęs studijas ir negalėdamas grįžti į rusų okupuotą Lietuvą, pasiliko Italijoje ir dirbo popiežiaus šalpos komisijoje. Atrodo, kad tai buvo jo gražiausio darbo metai, nes visą laiką, dar ir prieš pat mirtį, jis mėgdavo su dideliu entuziazmu apie tai kalbėti.

ĮSISKAITYKIME Į NUOSTABIĄ GAMTOS KNYGĄ

JUOZAS PRUNSKIS

Didingoji gamta atskleidžia nuostabias paslaptis tam, kuris įstengia giliau išvelgti. Nuostabus tikslingumas joje taip iškalbingai ir įtikinančiai rodo jos Kūrėją. Kai 1969 m. liepos 20 d. 3 val. 18 min. po pietų amerikiečiai astronautai nusileido Mėnulyje, jie ten padėjo kapsulę su paties popiežiaus Pauliaus VI ranka parašytu įrašu: "Garbė Dievui, kuris žmonėms duoda tokią galią. Mes meldžiamės ir linkime sėkmės tam nuostabiam užmojui".

Kai astronautai, grįždami iš Mėnulio, nusileido Pacifiko vidury ant denio "U.S. Hornet" laivo, JAV prezidentas juos ten sutikęs pažymėjo, kad daugelio žmonių maldos buvo išklaustytos, ir pakvietė laivo kapelioną kun. Piirto sukalbėti maldą. Kapelionas kalbėjo: "Viešpatie, pamatyk mūsų entuziazmą ir palaimink mūsų džiaugsmą... Sujunk mus draugyste su viso pasaulio žmonėmis, kai mes drauge stengiamės pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas".

Atvykęs į JAV, tuoj buvo paskirtas lietuvių jėzuitų vyresniuoju. Jo viršininkavimo metai tai buvo lietuvių jėzuitų kūrimosi iš-eivijoje metai: buvo pastatyta jėzuitų namai ir Jaunimo centras Čikagoje, įsteigtos parapijos ir pastatytos bažnyčios Montrealyje (Kanadoje) ir Montevideo (Urugvajuje), taip pat pradėta veikla tarp Sao Paulo lietuvių Brazilijoje.

Šalia savo tiesioginių vyresniojo pareigų dar redagavo "Žvaigždę" ir bendradarbiavo kitoje spaudoje. Šis įtemptas darbas pakirto jo sveikatą ir jau prieš daugelį metų nusilpo jėgos – jis buvo nei sveikas, nei ligonis. Įdomu, kad nė gydytojai nežinojo jo nusilpimo priežasties ir negalėjo jam padėti. Jo jėgos ėjo vis silpnyn ir silpnyn, kol pagaliau visai pasibaigė...

Paminklą, daug gražesnę ir prasmingesnę už marmuro ar granito, jis pats pasistatė – tai didingi Jaunimo centro rūmai ir dvi parapijos: Kanadoje ir Urugvajuje.

Kai astronautas Neil Armstrong sugrįžo į savo namus Wapakoneta, Ohio, jis pareiškė, jog jam sunku tikėti, kad kas nors, kuris turėjo privilegiją matyti tuos reginius, kuriuos jis regėjo, nejaustų Aukščiausios Būtybės galybės ir jos kūrinių didybės.

Gal vaizdingiausiai tą gamtos nuorodą į didingąjį Kūrėją yra išreiškęs astronautas James Lowell, skridęs kapsulėje aplink žemę. Jis tarė: "Aš iškišau savo ranką ir ... paliečiau Dievo veidą".

Astronautai nebuvo pirmieji, kurie gamtos didingume išvelgė Dievą. Vienas iš pirmaujančių tyrinėtojų buvo Albert Einstein. Jo artimas bičiulis Banesh Hoffman paskelbė, kad Einsteinas buvo "religingiausias žmogus, kokį tik man teko pažinti".

Pagal Einšteiną – ypatingas dalykas pasaulyje yra sugebėjimas pajusti tvarinijos grožį ir nuostabų didingumą, kuris yra tikrojo meno, tikrojo mokslo ir religijos šaltinis. Jeigu mes gyvai pajusime mus supantį grožį ir mus supančios visatos nuostabumą, tas ves mus į Dievą, kuris yra "skaiščiausias grožis ir aukščiausioji išmintis".

GAMTOS HARMONIJOS MYLĖTOJAI

Šv. Bernardas rasdavo Dievą pakrančių medžių lapuose. Šv. Pranciškus Salezietis būdavo pagautas bičių gyvenimo nuostabos, šv. Teresė iš Avilos domino šilkaverpiai vikšreliai. Šv. Teresė iš Lisieux mylėjo žaibą ir griaustinį. Kai pasigirdo perkūno trenksmas netoliese, ji vieną kartą prabilo: "Nei truputėlio neišsigandusi, aš džiaugiausi – atrodo, kad Dievas taip arti". Šv. Kotvina Sienietė buvo pamėgusi gamtos harmoniją. Stebėdama žydinčią pievą, ji kalbėjo: "Ar nematote, kaip tai garbina Dievą ir kalba apie Jį?"

Senatorius Everett McKinley Dirksen sakėsi, kad jis jausdavo ypatingą ryšį su Dievu, kai dirbdavo sodely, darže ir kai galėdavo stebėti tą stebuklą, kaip maža sėklėlė, saulės šildoma, vandens maitinama, išauga

ir išsprogsta į dailią gėlę ar sultingą daržovę.

Prisimindamas astronautus, Dirksenas kalbėjo, kad mes visi esame astronautai, nes su Žeme skriejame erdvėmis aplink saulę 65.000 mylių greičiu per sekundę, net tris kartus greičiau, kaip Saturno V raketa.

Anot Dirkseno, visa visata – tai nuostabi garbės giesmė kūrybinėms jėgoms Dievo, kuris veikia tiksliai iki detalių ir kuris taip rūpinasi mumis.

Tuos visus dalykus primindamas savo vertingame veikale "To Touch the Face of God", jėzuitas John M. Scott skelbia: "Savo meilės laišką Dievas mums siunčia įspaus-tą liepsnojančiose žvaigždėse virš mūsų galvų, kad visi mes, kurie galime matyti, galėtume išskaityti. Jis yra įrašytas trapia-me orchidėjos grožy, įtapytas į raudoną saulėleidį ir skulptūroje sukurtas į dangų besistiebiančiuose granito kalnuose. Tykūs bebrų prūdai, apsupti iškilmingomis mels-vosiomis eglėmis, miriadai žvaigždžių, pul-suojančių ugnies širdimis, paslaptį šnabzdantis vėjas medžių viršūnėse – tai vis tie sakramentiniai dalykai, kurie moko žmonių sielas".

J. Addisonas eilėmis išsakė, kad erdvus firmamentas aukštybėse, su visu tuo dan-gaus eteriniu grožiu, žibantis dangus ir tie spindintieji visatos rėmai skelbia didįjį pa-saulio Pradininką ... Tai Visagalio rankų darbas.

RAKETŲ KŪRĖJAS

Didžio garso šių dienų mokslininkas dr. Wemher von Braun, kuris suprojektavo Apollo raketą, nunešusią žmones į Mėnulį, pratarė, kad tai atvėrė mums tik mažas du-reles į stebinantį erdvių turtingumą. "Mūsų žvilgsnis per tą plyšėlį į didžiąsias visatos paslaptis tik patvirtina mūsų tikėjimo Su-tvėrėju tikrumą", sako Wemher von Braun. Žinomas jo posakis: "Dvi galingiausios jė-gos, kurios formuoja mūsų šios dienos civi-lizaciją, yra mokslas ir religija. Mokslu žmogus siekia daugiau suvokti tvarinių pa-slaptis, religija jis ieško pažinti Sutvėrėją. Nė viena tų jėgų neveikia nuo viena kitos

nepriklausomai. Man sunku suprasti moks-lininką, kuris nepripažįsta aukštesnio proto anapus egzistuojančios visatos, kaip man sunku būtų suprasti teologą, kuris paneigtų mokslo pažangą. Toli gražu nebūdamos nuo vienas kito nepriklausomos ar priešingos jėgos, mokslas ir religija yra broliai. Abu ieško geresnio pasaulio.

Aš manau, kad geriausia yra tikėjimu priimti Dievą, kaip protingą valią, tobulą gerį, amžių bėgyje kaskart pilniau atsklei-džiantį save pasaulyje, kai auga žmogaus galia suvokti. Dvasios ramybę aš randu Dievo tėviškumo sąvokoje, o dorovinei kryp-čiai suvokti aš randu kelią žmogaus bro-liškumo sąvokoje. Nors mokslas nėra reli-gija, tačiau jis yra religinis aktyvumas sa-vo prielaidomis, savo darbo metodu ir savo tiesos ieškojimu. Sutvėrėjas atsiskleidžia savo tvariniuose".

Viename laiške dr. Wemher von Braun pažymėjo, kad "mokslo studijos padeda žmonėms išvelgti Dievo darbą visur ir todėl jungia žmones maldai".

MOKSLAS IR RELIGIJA

Nobelio premija apdovanotas mokslininkas dr. Charles H. Townes pareiškė: "Mokslas ir religija yra abudu visuotiniai ir labai panašūs. Aš net norėčiau priimti kraštutinę pažiūrą, kad skirtumai tarp jų yra daugiau-sia paviršutiniški ir kad abu darosi beveik neišskiriami, jeigu mes žiūrime į tikrąją jų prigimtį".

Tą pačią mintį patvirtina ankstyvesnio-sios gamtamokslio garsenybės. Izaokas Newton, diferencialinių ir integralinių kal-kulų atradėjas, gravitacijos dėsnio atsklei-dėjas, nurodytojas potvynių ir atoslūgių priežasties – mėnulio traukos, šviesos iš-skaidyto jas į spektro spalvas, pirmas re-flektinio teleskopo kūrėjas ir kitų atradimų autorius, buvo toks žymus mokslininkas, kad jo paminkle Westminster Abbey yra iškalti žodžiai: "Tegu mirtingieji džiaugiasi, kad gyveno toks didelis žmonijos papuoša-las". Jis buvo labai religingas žmogus.

Michael Faraday yra laikomas vienu di-džiausių eksperimentinio gamtamokslio ats-

tojų. Jo garsas nulėmė, kad jis buvo išrinktas JAV Mokslo akademijos nariu jau tais pačiais tos akademijos steigimo metais (1863). Gamtos dėsniai Faraday'ui buvo antriniai atspindžiai, kuriais "viena Didžioji Priežastis daro stebuklus ir valdo Žemę ... o gamtos knyga, kurią mes skaitome, yra parašyta Dievo pirštu".

Nobelio premija už savo nuopelnus mokslui apdovanotasis Arthur Compton savo studentams Cornell universitete skelbė, kad dabar mokslas gali daug ką pasakyti apie Dievą.

Amerikos fizikas Robert A. Millikan, kurį "Time" žurnalas skelbė esant pamaldžiu, yra pareiškęs: "Mokslas suteikė didelį įnašą religijai, nes naujausieji fizikų atradimai mums yra davę nuolankumo, nuostabos ir džiaugsmo pamoką dar nesuprantamos visatos akivaizdoje".

Astronomas Sir James Jeans tvirtina: "Visa tvėrimo istorija gali būti tobulu tikslumu ir pilnumu nusakyta šiais žodžiais: Dievas tarė – tebūnie šviesa".

Vienas labai pagarsėjęs Europos gamtos tyrinėtojų Auguste Piccard, atskleidęs naujus radioaktyvumo pažinimo laukus, balionais pakilęs į anuo metu (1932) aukščiausią žmogaus pasiektą tašką, o savo specialiais batiskopais panėręs į giliausias jūrų gelmes, įstengė ir savo sūnui Jacques perteikti savo gilią religinę pažiūrą, kurios išreikštos tvirtinimu: Viskas kalba apie Dievo buvimą. Visa visata aplink mus yra šventa, nes ji yra Dievo. Ypač gyvybė mums primena Dievą".

Rachel Carson (m. 1954), sulaukusi pasaulinio garso jūrų biologijos tyrinėtoja, skelbė įsitikinimą, kad mūsų pasaulis yra pilnas jaudinančios nuostabos, kuri mus gali vesti į Dievą.

STUDENTO SUSIMĄSTYMAS

Avery Dulles, Valstybės sekretoriaus sūnus, 1936 m. įstojo į Harvardo universitetą, netikėdamas nei Dievo, nei sielos. Vienu metu jis skaitė šv. Augustino knygą "Dievo miestas". Susimąstęs, išisvajojęs jis išėjo pavaikščioti upės pakrante. Jo dėmesį

atkreipė medis, ir jis ėmė save klausti: "Kaipgi gali būti, kad šis švelnus medis išdygo, išaugo? Kaip jis žinojo, kaip sukurti lapus ir žiedus?" Ir staiga Avery suvokė teisingumą poeto James Kilmer posakio: "Tiktai Dievas gali sukurti medį". Įsimąstymas į medį atkreipė jo dėmesį į Dievą. Tolimesni mąstymai ir tyrimai atvedė jį į katalikybę ir vėliau net palenkė, įstojus į jėzuitų vienuolyną, tapti kunigu ir žinomu teologu. Savo pergyvenimus jis yra aprašęs knygoje "A Testimonial to Grace".

Prisimintina įdomi vidinė evoliucija buvusio komunisto Whittaker Chambers. Jo ypatingą dėmesį atkreipė naujagimė mergytė. Jis stebėjo jos veidą, jos augimą. "Mano akis pagavo jos ausies švelnios linijos. Manyje perbėgo mintis: Ne, tos ausytės negalėjo atsirasti pripuolamai iš gamtos atomų. Jos galėjo būti sukurtos tik pagal didįjį planą... Taip telkėsi manyje mintys ir aš buvau priverstas pasakyti, kad "planas reiškia Dievo buvimą". Jo augančios dukrytės stebėjimas vedė jį į tikėjimą ir nubloškė tolyn nuo komunizmo.

Todėl kartu su Dante mes galime kartoti: "Gamta yra Dievo menas".

Mums visada bus labai prasmingi didžio mokslininko J. Keplerio žodžiai:

"Pirma negu aš apleisiu stalą, prie kurio atlikau savo tyrimus, nieko kita man nelieta, kaip tik pakelti į Dangų rankas bei akis ir visos šviesos Tvėrėjui pasiųsti nuolankią maldą. Jau aš matau dieną, kai žmogus iš gamtos taip pat gerai pažins Dievą, kaip ir iš Šventojo Rašto, ir tais abiem apreiškimais džiaugsis".

* Laterano universitete, Romoje, pirmą kartą per 204 m. tos aukštosios mokyklos gyvavimą, yra pakelta moteris į profesores. Tai Rosemary Goldie, 61 m., iš Sidnio, Australijos. Vienu metu ji turėjo aukščiausią postą Vatikane, koks tik ten moteriai yra tekę turėti: Pasauliečių tarybos vicesekretorės. Laterano universitete ji dėsto pasauliečių apaštalavimo kursą jau 10 m.; dabar pakelta į pilnas profesores.

ŽMOGAUS JAUSMAI — “CIVILINIAI TARNAUTOJAI”

V. BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

Kartą, jau labai seniai, buvau pakviestas kalbėti apie žmogaus proto ir jausmų lavinimą. Šis uždavinys mane išsyk supykino. Kaip galima kalbėti tokia plačia tema: proto ir jausmų lavinimas! Čia yra apimtos tokios plačios sritys, kad kalbėtojas nežino, ko stvertis. Tačiau, pykčiui praėjus, aš pradėjau galvoti šitaip.

Manau, kad kursų vadovybė, duodama šią temą, neturėjo galvoje pojūčių arba jauslių lavinimo, būtent: kad žmogus geriau matytų, geriau girdėtų ar jautriau paliestų. Šios temos priklauso fiziologijos mokslams. Greičiausiai kursų vadovybė čia turėjo galvoje išvidinius pojūčius, pvz. žmogaus grožio pajutimą, gėrio išgyvenimą, meilės jausmą arba nepasitenkinimo išgyvenimą.

Bet kadangi kursų vadovybė nori, kad būtų kalbama ne vien apie jausmus, bet kartu ir apie protą, tai atrodo, kad čia reikia kalbėti apie žmogaus jausmus sąryšį su jo protingumu.

1.

Visus žmogaus jausmus, tur būt, galima suskirstyti į dvi dideles sritis. Tai yra jausmai, kuriais žmogus yra prie ko nors traukiamas, ir tie jausmai, kuriais žmogus yra nuo ko nors stumiamas. Pirmųjų pavyzdys yra visokie žmogaus prisirišimo, branginimo, vertinimo ir mylėjimo jausmai. Antrųjų pavyzdys yra visi atstumiantieji jausmai, kaip kovos, atmetimo, pasipriešinimo, nepritrimo ir neapykantos jausmai. Vienoje ar kitoje vietoje iš šių dviejų grupių turėtų rasti savo vietą kiekvienas mūsų jausmas. Jausmas yra mūsų gyvastingas reagavimas į aplink mus esančius dalykus.

Jeigu dabar norėtume vaizdingesnio jausmų aptarimo, aš siūlyčiau pasinaudoti Paul Claudelio nuomone apie jausmus. Jis šalia mūsų tautiečio O. Milašiaus (kurio 100 metų mirties sukaktį šįmet minime), tur būt, yra vienas geriausių jausmų vertintojų krikščionių požiūriu.

Vieno savo personažo lūpomis jis šitaip apibūdina jausmus: "Jausmus aš laikau civiliniais tarnautojais, kurie seka kariuomenę, kad apiplėštų užkariautuosius ir surinktų grobį iš užkariautų miestų".

Taip kalba kiniečiui gotiškos kilmės ispanas, modernaus pasaulio užkariautojas Rodrigas P. Claudelio misterijoje "Šilkinis batelis". Tačiau, lyg susigriebęs negerai pasakęs, jis tęsia toliau.

"Bet ką aš kalbu? Aš nenoriu šmeižti žmogaus jausmų, kuriuos Dievas sukūręs. Jie nėra kokie palaidūnai, bet ištikimi tarnai, kurie išvaikščiojo visą pasaulį iki suranda tą grožį ir tą veidą, prieš kurį mes laimingai išnykstame".

Šie žodžiai, nors trumpai, bet gana pilnai išreiškia visą mūsų jausmų turtingumą. Mūsų jausmai P. Claudeliui atrodo kaip kažkas, kas eina paskui mus, ir kaip kažkas, kas eina pirma mūsų. Pirma mūsų einančius jausmus jis pavadina tais mūsų tarnais, kurių uždavinys yra surasti tai, ką mes turime mylėti arba kam mes turime atsiduoti. Už mūsų slenkančius jausmus jis vadina civiliniais tarnautojais kariuomenėje, kurie naujų šalių neužima, bet iš užimtų kraštų atima grobį. Tai reiškia, jie naudojami tuo gėriu ir grožiu, kurį žmogus yra pasisavinęs.

Iš šio Claudelio pateikto jausmų aprašymo mes galime susivokti, kad yra kažkas tų dvejopų jausmų viduryje, tai reiškia, yra toks dalykas, kurį jausmai kartais pralenkia, o kartais juo seka. Tas kažkas yra ne kas kita, kaip žmogaus aš. Kaip tik šioje vietoje mes susitinkame su antruoju mūsų temos uždaviniu, būtent – protingumu.

Pagrindinis klausimas, kuris kyla mums šia proga, yra šis: kokios įtakos turi jausmai protingam žmogaus pažinimui? Ar jie padeda žmogaus protui, ar jam kenkia?

Reikia manyti, kad jausmai, tvarkingai veikdami, padeda žmogui. Ko jausmai sie-

kia instinktyviu nujautimu, tai žmogus turi patenkinti savo protingomis pastangomis. Žmogaus jausminė struktūra ilgisi pažinimo ir patirties. Į tai turi surasti atsakymą žmogaus protas, pažindamas ir tokias tiesas, kurios yra anapus juntamos patirties. Kiekvieno žmogaus jausmai ilgisi nesukliudytos ir nenutrauktos laimės. Į tai žmogaus protas turi atsakyti savo pastangomis surasti nesibaigiantį žmogaus tikslą ir siekti jo savo doriniu gerumu.

Žmogaus jausmai taip pat ilgisi grožio. Į tai žmogaus aš turi atsakyti savo estetiiniu vertinimu ir kūryba. Vitalinius žmogaus polinkius turi patenkinti biologinės vertybės. Žmogus be to dar jaučia natūralų polinkį tvarkyti ir apdirbti medžiagą. Šio linkimo išsipildymo žmogus siekia technine veikla. Natūralus yra žmogaus noras kai kuriuos dalykus laikyti priklausomus nuo jo. Tai jis patenkina nuosavybės tvarkymu.

Berods, aukščiausias žmogaus jausmas yra noras santykiauti su kitais. Visos žmogaus laimės nuo to priklauso. Kiek žmogus turi įtakos kitiems, kiek jis kitų žmonių įtaka džiaugiasi ir naudojasi, tai sudaro pačią aukštąją žmogaus išgyvenimų sritį. Ji prasideda įvairia meile šeimoje ir baigiasi visuomeniniu, politiniu ir moksliniu bendradarbiavimu. Šioje srityje tiek žmogaus jausmai, tiek jo dvasingumas pasiekia aukščiausią pasireiškimą.

Taigi žmogaus natūralūs linkimai nėra tušti ar blogi. Jie lengvai randa patenkinimą protingoje žmogaus prigimties srityje. Tačiau jausminių žmogaus krypčių patenkinimas tik tada yra geras, kai jis neiškrypsta iš tvarkos. Ir šiame reikale protas vaidina vadovaujantį vaidmenį. Šv. Tomas Akvinietis, kuris daug kalba apie meilę ir ją stato dorinio žmogaus gyvenimo pagrinde, daug kalba ir apie meilės tvarką. Meilė ir kiti mūsų jausminiai palinkimai tik tada yra geri, kai jie neišeina iš protingos tvarkos. Kai jie iškrypsta iš tvarkos, mes juos vadiname nuodėmėmis.

Kokios yra tos meilės tvarkos taisyklės, mes negalime trumpai išsiaiškinti. Norėdami tai išsiaiškinti, turėtume apžvelgti tokias

sritis: pažinimo mokslą, dorovės mokslą, techniką, biologiją, estetiką, ekonomiką ir sociologiją. Nes visos šios sritys patenkina kurį nors iš mūsų linkimų. Tačiau, nors negalėdami tai padaryti, mes negalime praleisti iš akių, kad yra pavojaus šiems mūsų jausmams iškrypti iš meilės tvarkos. Kaip tai sužinoti? Paprasčiausias praktiškas būdas gal būtų šis: kiekvienu atveju, kai mes savo elgesio negalėtume pateisinti prieš kokį objektyvų savo draugą, tai būtų ženklas, kad tas jausmas jau nebėra meilės tvarkos ribose.

Jausmas nėra rodyklė, kad mūsų einamas kelias yra teisingas. Pvz. jeigu kas, pažinęs kokią idėją, labai ja susižavėtų, tai dar nebūtų ženklas, kad ta idėja yra teisinga. Arba jeigu kas atrastų kokį turtą ir išgyventų labai didelį pasitenkinimą jį turėdamas, tai dar nebūtų ženklas, kad ši gėrybė yra aukščiausias gėris. Pvz. jeigu kam patiko koks paveikslas, tai dar nereiškia, kad jis Rubenso ar Rafaelio pieštas. Arba jeigu kam labai patinka kokia melodija, tai dar nereiškia, kad ji yra aukštos rūšies muzikinis kūrinys. Panašiai galima išsireikšti ir apie mūsų dorines vertybes. Jeigu aš jaučiu labai didelį pasitenkinimą, atlikęs kokį darbą, tai dar nereiškia, kad šis mano darbas yra pats geriausias iš visų. Gali būti, kad pats geriausias mano darbas yra tas, kurį aš atlikau vargdamas, klupdamas, kovodamas su savim ir jokio pasitenkinimo nejausdamas. Negalime palikti jausmui paskutinio žodžio tarti ir religiniame gyvenime. Jeigu žmogus išgyvena didelį dvasinį polėkį, tai dar nėra laidas, kad jis yra didžiausios Dievo malonės įtakoje.

Didžiosios žmogaus vertybės: tiesa, grožis, gėris, meilė gali paveikti mūsų prigimtį ir sukelti gilius jausminius išgyvenimus. Tačiau jeigu kas bandytų tas vertybes matuoti jausminio polėkio didumu, ar jas patikrinti, ar jų ribas nustatyti, tas suklystų. Tai būtų panašu į tai, lyg atstumus tarp žvaigždynų kas norėtų išmatuoti žingsniais, kai jie yra matuojami šviesmečiais.

Iš to mes galime pasidaryti porą išvadų, liečiančių proto ir jausmų lavinimą. Visų

pirma reikia pasakyti, kad proto ir valios lavinimas turi eiti pirmą visą ko. Švelniai išlavintų jausmų žmogus, bet neišlavinęs savo proto ir valios, nebus pilnutinis žmogus. Jis bus pažeistas labai gilios nesveikatos. Jis tik vaidins didelį žmogų, bet nebus pilnutinis žmogus.

Antra, mes turime pasakyti, kad žmogus turi pareigą lavinti savo jausmus. Neišlavinęs savo jausmų, žmogus neturės progos su savo išvidiniu gerumu pasirodyti ir dėl to negalės jo pareikšti gyvenime. Gana dažnai gyvenime yra sutinkamas geras žmogus, bet kur tik jis eina ir ką tik jis daro, atrodo, kad blogybės ir nelaimės jį seka. Jo gerumas nėra pilnai pasireiškęs net jo paties prigimtyje, nes neperėjęs į jo būdą. Tuo labiau jis negali pasireikšti aplinkinėje visuomenėje.

Su žmogaus jausmais iš tikrųjų yra kažkas panašaus, kaip su turtingo žmogaus tarnais. Kai jie yra gerai suorganizuoti, tai jie žmogui padaro daug gero. Bet kai jie yra visiškai nesuorganizuoti, tai jie elgiasi kaip valkatų būrys, plėšikaudamas pakelėje, ir savo šeimnininko ne tik nepraturtina, bet jam visokių nemalonumų pridaro.

2.

Ligi šiol mes kalbėjome apie tą jausmų grupę, kurią galima vadinti simpatingąja. Tai yra tokie jausmai, kuriais mes mylime, gerime, susiartiname.

Bet kaip yra su tais jausmais, kuriais mes ką nors atstumiamo, išreiškiamo nepasitenkinimą, šaltumą, pasipiktinimą ar atmetimą? Kaip yra su šių jausmų lavinimu? Dažnai, kalbant apie jausmų lavinimą, šie jausmai yra visiškai nesvarstomi ir žmogus visai nepamokomas, kaip jis turi supykti, kovoti, nepritarti, pasmerkti ir panašiai.

Kai kas jausmų klausimą norėtų išspręsti labai pigiu, tiesiog mechaniniu būdu. Kai kas sako, kad žmogus turi kultivuoti tik patraukiančius jausmus, o atstumiančių jausmų jis turi visiškai nelavinti.

Pirmu žvilgsniu tai gali atrodyti teisinga. Nes evangelija moko mus tik mylėti ir liepia atsukti kitą ausį, kai gauni per vieną. Evangelijoje simpatingųjų jausmų pirmė-

nybė yra labai ryški. Tačiau, nors Kristus ir skatina mus atsukti kitą ausį tam, kuris muša per vieną, jis niekur neragina priimti priešų mokslo. Priešingai, jis ragina saugotis įvairių klaidingų mokslų, fariziejų raugo, ir pats juos gana negailestingai bara.

Jeigu dabar mes pereisime iš evangelijos į katalikišką visuomenę, kuri iš esmės yra laisva visuomenė, tai praktiškai susidursime ne tik su tokiais reiškiniiais, kuriuos turime mylėti, bet ir su tokiais, kurių turime nekęsti. Kaip mes tada, būdami krikščionys, turime elgtis? Ypač jeigu atsiminsime, kad evangelijoje yra užrašytas įsakymas mylėti savo priešus.

Kaip tad mes iš tikrųjų turime elgtis: ar labiau mylėti priešus, ar labiau nekęsti klaidos? Tai yra labai praktiškas klausimas.

Norint rasti atsakymą į šį klausimą, reikia manyti, kad čia galioja tas pats dėsnius, kurį pastebėjome anksčiau. Šį klausimą turi spręsti ne jausmai, bet protas. Jausmai yra tik tarnai, protas yra šeimininkas.

Prileiskime tokį atvejį, kad geriausias mano draugas, kurį aš gerbiu ir myliu, pradeda atstovauti klaidingai pažiūrai, su kuria aš negaliu sutikti; ką man reikia daryti? Ar vardan draugo meilės atsisakyti tiesos, ar vardan tiesos netekti draugo?

Atsakymą į šį klausimą žinome jau iš klasikinės Graikiškos filosofijos: "Nors draugas yra Platonas, bet tiesa yra didesnis draugas". Taip esąs pasakęs Aristotelis. Vadinas, ne jausmas, t.y. draugystė, turi vadovauti ir šiuo atveju, bet protas, t.y. tiesa.

Tačiau, tai pastebėjus, dar nedaug yra išsiaiškinta tų painių atvejų, kurie pasitaiko gyvenime. O gyvenime pasitaiko visokių įvairių. Vienas dėl menkniekių įkyriai kabinasi draugams į akis, o kitas dėl švelnių draugiškų santykių išduoda savo kraštą, jam patikėtas paslaptis, tikėjimą, meilės ištikimybę ir kita.

Vieną išvadą šiandien galime pasidaryti, nors ir nesistengdami apžvelgti visos šių klausimų įvairybės: mes turime mokytis tvarkyti ne tik savo simpatingus, bet ir atstumiančius jausmus, kad be reikalo ko

IŠ DVIRATININKO KELIONIŲ (IV)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

SUSITIKTI ŽMONĖS

Jei kas mane paklaustų, kas kelionės metu daugiausia krito į akį, atsakyčiau, kad žmonių gerumas ir pagalbingumas. Vieną pavyzdį jau papasakojau anksčiau iš Gutenbergo miestelio. Pridėsiu keletą kitų.

Vakarų Minesotoje yra miestelis, vardu Worthington. Jis dar vadinamas Amerikos kalakutų sostine, nes anksčiau ten aplinkiniai ūkininkai augino daug kalakutų, svarbiausia Padėkos dienai. Jame taip pat įdomus Pionierių kaimas – tikras lauko muziejus, rodantis, kaip Amerikoje gyventa praejusio šimtmečio pabaigoje. Savaiame aišku, nuvažiauvau pažiūrėti. Nusipirkęs prie vartų namelio bilietą, pasistačiau dviratį į pavėsį. Išėjęs sargas paklausė, ar turiu peilį. Pagalvojau, kad jis nori žinoti, ar nesu koks užpuolikas.

nors neatstumtume, kad drįstume apginti tai, ko neturime teisės išduoti ir netaptume silpnumo auka.

Katalikiškai visuomenei šiandien yra vienas iš aktualiausių uždavinių išmokti tinkamai elgtis su savo priešu: jį mylėti kaip žmogų, bet jo pavojų nugalėti.

Šios krikščioniškos laikysenos viduramžiais mokėsi riteriai. Vienas iš būdingų jų bruožų buvo garbingas elgesys su priešu. Paskutiniaisiais šimtmečiais, kai tautų vadai suliberalėjo ir nebuvo kam krikščioniškos dvasios ugdyti, atėjo komunizmas su negailėstingu klasių kovos suabsoliutinimu ir nacionalsocializmas su kovos žodyno pakeitimu. Vietoj sakę, kad priešą reikia tik nugalėti, jie įvedė pasakymą, kad jį reikia sunaikinti. Prieš šią dvasią, kuri priešą sunaikina, mes turime ugdyti naują krikščioniškos kovos idealą, kuris savo priešą myli, tik su jo blogybe kovoja.

Ar negalėtų ateiti naujo riteriškumo laikai? Ir, tur būt, taip bus, kad jie turės ateiti, nes kitoks kovotojas nesugebės nugalėti esamų blogybių. Niekas kitas nesugebės išlaisvinti ir komunizmo pavergto žmogaus.

– Turiu, – sakau, – bet tokį mažą, kišeninį.

Pasirodė, kad jo klausta apie peilį visai kitu tikslu.

– Tai gerai, – nudžiugo. – Šiandien mano gimtadienis. Čia viename pastate turiu pasidėjęs tortą, man pagerbti atneštą draugų. Einam, galėsi jo atsipiauti.

Ar daug kam pasitaikė susitikti asmenų, kurie prie savo gimtadienio torto kvietimų svetimą, nepažįstamą žmogų?

Tame pat Worthingtono miestelyje patyriau dar kitu atveju, kokie žmonės draugiški. Noriu važiuoti toliau, bet niekaip nerandu žemėlapyje pažymėto 16-jo kelio. Nuėjau paklausti dviejų prie benzino stoties kalbančių vyrų.

– Važiuk, – paaiškino, – šia gatve iki restorano *Michael's Steak House*, ten pasuk į dešinę, paskui, pravažiavęs geležinkelio tiltą, suk į kairę, tai ir bus 16-jo numerio kelias.

Padėkojęs važiuoju. Prie sakyto restorano girdžiu – trimituoja šalia manęs atsiradęs sunkvežimiukas. Pasuku galvą – jame sėdi vienas anų dviejų vyrų ir rodo, kad čia reikia sukti. Rankos mostu padėkojau. Jis nuvažiavo sau toliau, o aš – į tą geležinkelio tilto pusę. Kai privažiavau, žiūriu – gi anas vyras su sunkvežimiuku laukia, kad parodytų, jog ten sukti kairėn. Vadinausi, jis nepasitenkino kelią prie anos benzino stoties paaiškinęs, bet specialiai vyko iš paskos prie sakyto restorano, kad būtų tikras, jog jį pastebėjau ir nepravažiavau, paskui dar ekstra nuvykęs prie geležinkelio tilto laukė, kad nepravažiuočiau nurodytos sankryžos ir sukčiau į norimą kelią. Pagalvojau, kad vargu ar kuris nors tėvas būtų tiek šokinėjęs apie savo sūnų, rodydamas jam miestelyje kelią, kiek anas vyras apie mane, atsitiktinai pasitaikiusį svetimą žmogų. Ir buvau apsirengęs ne kunigo, o paprastais dviratininko drabužiais.

Kitas pavyzdys. Pietų Dakotoje vakarop važiuoju pro miestelį, vardu Parker. Prie

vieno namo vyras plauna automobilį. Mane užkalbinęs, pasipasakojo atvykęs su žmona ir dviem mažais vaikais aplankyti čia gyvenančios motinos ir močiutės; pats netoli Čikagos mokytojaujas. Pasirodė, kad jis latvių kilmės, pavarde Zandersons. Sužinojęs, iš kur esu ir kur vykstu, įsivedė į sodą, ten, nors pirmą kartą susitikęs, pristatė mane kaip kokią seną pažįstamą savo motinai ir močiutei, žmona tuojau atnešė užkandžių. Aš savo širdyje ir galvoju:

— Daugelis mūsų panašiu atveju būtų sau sakę: "Kad tik tas nepažįstamas žmogus greičiau sau kiaušintų iš mūsų lauk!"

Bet ne anoji šeima. Atvirkščiai, vyras po vaišių lauke dar įsivedė į vidų, atnešė jugoslaviško kriausių gėrimo (mat, jo žmona jugoslave) ir, paėmęs mano žemėlapius, išaiškino, kur geriausiai važiuoti ir kas įdomiausia pamatyti, nuvykus į Juodąsias Kalvas. Ir to negana. Pasirodė, kad geriausias ir tiesiausias kelias važiuoti toliau kaip tik už jų miestelio kokią 15 mylių išgriautas ir uždarytas dėl taisymo. Todėl, nors atsikalbinėjau, kad padarysiu daug vargo, mane tiesiog privertė dėtis dviratį ir bagažą į jo automobilį ir nuvežė iki artimiausio miestelio, kur kelias buvo baigtas taisyti, kad rytą atsikėlęs galėčiau greitai ir patogiai tęsti kelionę. Veždamas dar papasakojo įdomią istoriją, kaip susipažinęs su savo žmona. Paskui mane paklausė:

— Ar laikotės pažadų?

— Bent iki šiol, atrodo, laikiausi, — atsakiau, nežinodamas, kuriam tikslui nori apie tai žinoti.

Tada liepė pažadėti, kad, grįžęs į Čikagą, būtinai jį su šeima aplankyčiau ir kad jų namuose bet kada būsiu mielas svečias. Tur būt, brolis broliui nebūtų parodęs daugiau nuoširdumo ir gerumo, kaip man anas mokytojas.

Dar vienas pavyzdys. Sekmadienio rytą važiuoju lankyti vienoje Minesotos vietoje esančių požeminių olų. Sustojęs laukia mane automobiliu pralenkęs žmogus.

— Ar nebūssite vokiečių studentas? — paklausė.

— Ne, — atsakiau, — esu kilęs iš Lietuvos, važiuoju lankyti garsiujų olų.

Pridėjau, kad šaltokas rytas, nes iš tikrųjų, nors rugpiūčio mėnuo, buvo šalta, ko ne gėlė pirštus. Tuojau liepė sekti jį iš pasakos į vietos klubo namus, kurių esąs prižiūrėtojas. Ten paruošė man pusryčius, paklausė, ar nenorėčiau išsimaudyti po dušu. Kur nenorėsi! Apie daug ką pasišnekėjome. Pradėjo rinktis kiti klubo nariai golfui. Kai norėjau atsisveikinti, anas geraširdis vyras liepė luktelėti ir atnešė man besimaudant paruoštą sūrio ir kumpio sumuštinį įsidėti pietums. Šis ir anie pavyzdžiai tvirtintie patvirtino tai, ką buvau skaitęs pasakojant kitus dviratininkus: jog buvo apstulbinti nesitikėto žmonių draugiškumo.

KUKURŪZŲ RŪMAI

Amerika — didelė šalis, todėl ir įvairių įdomybių joje apstu. Kai kurios, ypač pirmą kartą pamatytos, net juoku nukrečia. Sakysime, Iowos valstybėje vienas miestelis, vardu Britt, garsus tuo, kad ten kasmet rugpiūčio pirmąją savaitę suvažiuoja iš visos Amerikos valkatos į savo kongresą aptarti reikalų. Miestelis tai laiko sau didele garbe, nes įvažiuojant prie kelio per visus metus kabo daili lenta, joje nupieštas bastūnas, persimetęs per petį lazda su ryšuliu, kuriame nešasi visą savo turtą, o apačioje didelėmis raidėmis užrašas: *Britt, National Hobo Convention* — (čia vyksta) Tautinis Valkatų Kongresas. Gaila, kad negalėjau į jį suspėti; būtų buvę įdomu pažiūrėti, kaip ir kokius savo reikalus jie ten svarsto. Gal ir pats būčiau buvęs pakviestas kaip garbės svečias?

Iš Iowos valstybės įvažiavau į Pietų Dakotą. Pasitiko jos gubernatoriaus sveikinimas lentoje, kad visi įvažiuojantieji yra mieliai laukiami svečiai, o lentos viršuje — Pietų Dakotos pasididžiavimas (ir mano kelionės vainikavimas): Rushmore kalno granite iškalti keturi JAV prezidentai. Kadangi jie buvo kitame valstybės krašte, prie vakarinės sienos, tai pakeliui dar laukė kitų įdomybių.

Viena jų — Kukurūzų rūmai Mitchell

mieste. Tų rūmų visas sienas iš lauko puošia didžiuliai paveikslai, padaryti iš kukurūzų varpų, apvesti rėmais ir įvairiais papuošalais iš kukurūzų lapų, kitokių grūdų ir žolių, puokštėmis ir vainikais surištų. Rudenį, prinokus laukuose kukurūzų derliui, pernykščiai paveikslai ir papuošalai nuimami, prikalami nauji, kiekvienais metais vis kitokie. Kukurūzų varpos piūklais perplauamos pusiau ir, grūdais į viršų, kiekviena prikalama savo vietoje pagal menininko pieštą škicą. Tokiu būdu iš jų susidaro labai gražios mozaikos, įvairuojant šviesiai geltonus kukurūzus su tamsiai raudonais, baltais, rudais ir melsvais, irgi natūralios spalvos, nedažytais. Tie kukurūzai specialiai rūmams auginami parinktuose ūkiuose. Tiesa, anksčiau tais paveikslais žmonės ne per ilgiausiai tegalėdavo gėrėtis, nes juos (valgomus!) veikiai nusirinkdavo paukščiai ir voverės. Dabar, impregnuoti tų ėdikų nemėgstamu skiediniu, gražiai išlieka per ištisuos metus.

Pirmieji Kukurūzų rūmai buvo pastatyti 1892 m. Dabartiniai yra tretieji, nes dvejus pirmuosius prireikė didinti ir kelti į patogesnę vietą. Vidus naudojamas parodoms, dainų bei šokių šventėms ir panašioms tikslams. Kone ketvirtadalį šimtmečio, 1948 - 1971 m., minėtus paveikslus, puošiančius rūmų sienas iš lauko, kūrė Sioux giminės indėnas Oskaras Howe, meno profesorius Pietų Dakotos universitete. Įdomi jo gyvenimo istorija.

Būdamas vaikas, nemokėjo nė žodžio angliškai. Patekęs į baltųjų mokyklą iš indėnų kaimo, buvo kitų pajuokiamas ir stumdomas. Negana to, į akis įsimetė trachoma, dar prisidėjo odos liga, gydytojų konstatuota kaip "nepagydoma". Iš mokyklos buvo grąžintas atgal į indėnų rezervatą, kur jo gėdijosi net paties du broliai. Bet tos nelaimės berniuko nepalaužė, tik dar labiau paskatino veržtis pro kliūtis į norimą tikslą. Pagijęs grįžo į pradžios mokyklą. Ėmus lankyti viduriniąją, netrukus pasirodo jo dideli meniniai gabumai; piešiami paveikslai garsėjo po Ameriką. II Pasaulinio karo metu su JAV kariniais daliniais dalyvavo kovose

Afrikoje, Italijoje ir Vokietijoje. Iš Vokietijos yra ir jo žmona, ten tada susipažinta, dabar tapusi rašytoja ir istorike. Po karo baigė universitetą, už nuopelnus dailės srityje buvo paskelbtas Pietų Dakotos laureatu menininku. Howe kūrinių išstatyta daugelio pasaulio kraštų meno galerijose. Bet jo širdis liko prie savo gimtosios indėnų tautos, iš kurios atėjo, nesustabdytas skurdo, ligos ir beviltiškumo.

MISURĖS VANDENYS

Maždaug per patį Pietų Dakotos vidurį rangosi Misurės upė. Paprastai upė mumyse sukelia žalumos, miškelių, pievų, gaivos vaizdą. Tik ne Misurė! Jau prie jos artinantis ėmė niurti gamtovaizdis: retėjo javų laukai, vis daugiau matėsi nuogų kalvų, mylių myliomis be jokio augalo ar gyventojų. Nors garsieji geizeriai buvo dar atokiai, kaimyninėje Wyomingo valstybėje, jau čia po žemėmis turėjo eiti karšto vandens gyslų: privažiavus tą ar kitą sodybą jo prisipliūti į kelionės butelį, iš artezinio šulinio bėgdavo ne šaltas, bet įkaitęs – menka paguoda sušilusiam ir ištroškusiam dviratininkui. Apie tai pasimokiau iš pirmo karto. Piluosi viename kieme vandenį – bėga drungnas. Galvodamas, kad dėl vasarą sušilusio vamzdžio, leidau nubėgti, kol ateis šaltas. Bet juo ilgiau leidau, juo iš žemės bėgo karštesnis. Gėręs pradžioje, būčiau numalšinęs troškulį bent drungnu. O dabar gerti nebegalėjau, nes kone plikino lūpas. Ko nenorėti, kad laukų plotai būtų nuogi, jei po jais karšta?

Per tuos tyrlaukius tekanti Misurės upė nuo seno vadinama *The Big Muddy*, Didžioji Purve – dėl savo drumzlinio vandens. Lewis ir Clark, 1804 m. vykę Misurės upe su savo garsiąja ekspedicija ištirti Amerikos Vakarų, rašo, jog vanduo buvęs toks drumzlinas, kad nesimatę į jo stiklinę įmesto pinigų. Šios upės vandenys ne tik purvini, bet ir pavojingi, svarbiausia dėl sūkurio, smėlio seklumų ir po vandeniu kyšančių uolų.

Pats patyriau, kokių ten kartais pūkšto ir vėjų. Nuvažiavau prie Pierre miesto pa-

Vladas Žilius

Iš "Juod. pav." serijos, 1974 (aliejus)

žiūrėti vienos garsios užtvankos, kurios viršumi išvestas per Misurę ir kelias. Noriu juo važiuoti, bet kad pakils toks vėjas iš šono! Buvau priverstas dviratį vestis, ir tai gerokai pasviręs į pūtimo pusę; važiuojanti ne juokais galėjo nuversti ir su visais drabužiais bei daiktais išmaudyti, jei, per stataus pylimo akmenis kūlvirščia dardėdamas žemyn, iš viso būčiau likęs gyvas.

Ilgokai nepamiršiu dar kito su tos dienos vėju susijusio nuotyčio. Nesiliovė jis smarkauti ir vakarui bevažiuojant atėjus. Aplinkui jokio miestelio, tik vienur kitur po namą. Dairydamasis vietos nakvynei, temstant pamačiau netoli kelio bažnytelę, žinoma, užrakintą. Atsisėdęs pavalgiau prie jos vakarienę. Tolumoje žaibavo; naktį reikėjo laukti lietaus. Bet palapinės nakčiai statyti

Vladas Žilius

Iš "Juodųjų paveikslų" serijos (aliejus)

buvo neatsargu, nes lengvai galėjo suplėšyti dūkstantis vėjas. Kur miegoti? Matau, pievelės kampe tokia iš lentų dėžė, maždaug žmogaus ilgio, su atviru šonu į viena pusę. Kokios bereikia geresnės palapinės? Nusinešiau į ją miegmaišį ir čiužinį. Žiūriu – viename gale net toks apskritas langas dailiai išpiautas. Ten gražiai sau ir išmiegėjau. Rytą pamačiau, kad mano "palapinė"

buvo ant šono parvirtusi nebenaudojama lauko išvietė. Bet jai likau didžiai dėkingas už suteiktą prieglobstį. (b.d.)

- Ateistinių studijų institutas veikia prie Popiežiškojo Urbono universiteto Romoje. Kursas trejų metų. Studijuojamas ateizmas ir būdai pasipriešinti jo klaidoms.

Eiššteinas — atominės energijos kūrėjas

J. Venckus, S.J.

Nuo Keplerio, Galilėjaus ir Newtono per 300 metų nebuvo didesnio ir žymesnio mokslininko — matematiko, fiziko ir astronomo — kaip Albert Einstein. Jis pagilino ir pakeitė visatos vaizdą bei supratimą. Jo išvestos matematikos formulės po 40 metų privedė prie atominės bombos, kuri krito 1945 m. rugpiūčio mėn. 6 d. ant Hirošimos, o kita po trijų dienų ant Nagasaki, nuo kurių žuvo apie 120.000 žmonių ir apie tiek pat liko sužalotų tų bombų nuodingais ir mirtingais spinduliais. Visas pasaulis išsigando, susigėdijo ir labai pasipiktino. Ir pats Einšteinas pajuto didelį sąžinės graužimą, kad jis asmeniškai buvo rašęs laišką Amerikos prezidentui Rooseveltui, ragindamas Ameriką tuoj pradėti gaminti tokias bombas, kad Vokietija neužbėgtų už akių ir pirmoji jų nepasigamintų. Tai buvo tikra ironija, kad Vokietija pirmoji suskaldė atomo branduolį ir pati tuo išradimu nepasinaudojo, bet išmokė Ameriką, kaip atominę energiją paversti tuo baisiuoju ginklu prieš save ir savo sąjungininkus.

EINŠTEINO JAUNYSTĖ IR KAI KURIE GYVENIMO BRUOŽAI

Albertas Einšteinas gimė 1879 m. kovo 14 d. sename Ulmo mieste, prie Dunojaus. Tėvai buvo žydų kilmės ir vertėsi prekyba, kuri jiems nelabai sekėsi. Tikėdamiesi surasti daugiau laimės, persikėlė į Miuncheną. Albertas baigė katalikiška pradžios mokyklą, kas rodo, kad žydai gerai gyveno su katalikais. Paskui įstojo į Luitpoldo gimnaziją. Daugelio dalykų jis nemėgo ir

jų nesimokė, bet ko mėgo, tai tuose dalykuose pasižymėjo. Jis, dar tik penkerių metų būdamas, žaidė magnetine rodykle ir stebėjosi, kodėl vienas jos galas vis kryo į šiaurę, o kitas į pietus. Šešiolikos metų būdamas, pats išmoko aukštosios matematikos — integralų ir diferencialų. Mokydamasis tik tai, kas jam patiko, o ne tai, ko gimnazija reikalavo, buvo pašalintas iš gimnazijos. Nebaigęs gimnazijos, negalėjo stoti į universitetą. Turėdamas laiko, labai daug skaitė filosofų raštus, ypač Kanto ir Shopenhauerio. Tėvas išvyko į Milaną, Italijoje. Su juo ten persikėlė ir sūnus, bet pagyveno tik kelis mėnesius. Gražios Italijos katedros, menas ir italų linksmumas paveikė jaunąjį Albertą. Jam patiko katalikų Bažnyčia, prie kurios jis labai priartėjo. Vokietijoje nieko gero nesitikėdamas, persikėlė į Šveicariją, kuri jam tapo antroji ir tikroji tėvynė. Jis čia baigė gimnaziją ir įstojo į Federalinį Technologijos Institutą, kurį labai gerai baigė 1900 m. Norėjo tapti profesoriaus asistentu tame pačiame institute, bet nepasisekė. Gavo tarnybą Berne. Pasirodė jo nuostabus veržlumas. Įstoja į Zuričo universitetą, kur gauna daktaro laipsnį, parašydamas labai gerą tezę (1905 m.). Čia prasidėjo jo pasižymėjimas mokslo pasaulyje. Daugelis universitetų pradėjo varžytis, norėdami jį gauti profesorium. Pradėjo profesoriauti Politechnikos institute. 1911 m. gauna kvietimą profesoriauti vokiškame Prahos universitete. Po 18 mėnesių vėl grįžta į Šveicariją ir gauna pilietybę.

1902 m. Einšteinas vedė savo buvusią

klasės draugę jugoslavę Milevą Marie. Susilaukė dviejų sūnų. Moterystė nebuvo laiminga, nes Einšteinas nebuvo šeimos žmogus. Žmona norėjo ramiai gyventi Šveicarijoje su vaikais. Su vyru išgyveno 17 metų. Persiskyrimas nebuvo piktas. Jis dažnai važiuodavo į Šveicariją pamatyti vaikų ir savo buvusios žmonos. Jai atidavė ir dalį savo laimėtos Nobelio premijos. Po išsiskyrimo jis tuoj vedė kitą, žydę, nemokytą, bet labai gerą šeimnininkę. Ši antroji žmona tikrai jam buvo gera ir ištikimai tarnavo iki savo mirties.

Einšteinas niekad neturėjo gilių jausmų, buvo šaltas matematikas. Jis neturėjo nė tėvynės meilės. Vokietijoje jis buvo vokietis, Šveicarijoje – šveicaras, o viso pasaulio žydams jis buvo žydas, zionistas, bet jis pats savęs nelaike tikru žydu, save jis vadino "mažu žydu". Besikuriant Izraeliui, jis jautė pareigą būti žydu, bet atsisakė važiuoti į Izraelį profesoriauti naujai įsikūrusiam Hebrajų universitete. Kai 1952 m. mirė dr. Chaim Weizmann, Lenkijos žydas, pirmasis Izraelio prezidentas, Ben-Gurion pasiūlė Einšteinui būti Izraelio prezidentu. Jis atsisakė, teisindamasis, kad esąs per senas. Pasiūlė tokį, kuris bus ramus ir leis patiems žmonėms galvoti. Izraeliui jis davė du patarimus: gyventi taikoje su arabais ir surinkti daug pinigų, nors pats gyvenime sau pinigų niekad netroško. Jam patiko Šveicarijos valstybės forma, kur kelios skirtingos tautos su skirtingomis kalbomis sudaro vieną valstybę, gražiai sugyvena ir parodo didesnę demokratiškumą, negu Amerika. Jis manė, kad vieną valstybę galėtų sudaryti ir žydai su arabais.

EINŠTEINO CHARAKTERIS

Jis daug pasaulio šalių apvažinėjo, aplankė žymiausius mokslo institutus, visur skelbdamas savo reliatyvumo teoriją. Jam nebuvo lengva aiškinti šią teoriją, nes jos daugelis nesuprato. Jam atrodė, kad mokslininkas, aiškindamas paprastiems žmonėms sunkiai suprantamas teorijas, yra lyg koks Indijos fakyras, kuris atlieka žmonėms nesuprantamus, mistiškus veiksmus ir tokiu

būdu žmones stebina. Jis žinojo savo vertę ir suprato, kad pasaulinio garso mokslininkui gresia pavojus sugadinti charakterį. Vienintelė priemonė to išvengti – užsida- ryti ir sau ramiai dirbti.

Universitetuose Einšteinas buvo studentų vadinamas "mažu šventuoju". Tačiau jo silpnybė buvo nekęsti vokiečių, militarizmo ir karų. Bet kai vokiečiai buvo sumušti tiek per pirmąją, tiek per antrąją pasaulinį karą, jis pradėjo jų gailėtis. Kai sąjungininkai tiek vienu, tiek kitu atveju užblokavo Vokietiją nuo maisto, jis rašė sąjungininkams grasinančius laiškus, kad nustotų badu mairinti nugalėtą priešą.

Jis pats buvo didelis asketas. Sakydavo: "Esu laimingas, nieko nelaukiu iš kitų. Netrokštu pinigų, titulų, nelaukiu pagyrimų. Man patinka tik mano darbas ir smuikas". Dažnai važinėdavo po pasaulį, vienoje rankoje nešdamasis smuiką, kitoje lagaminėlį, į kurį kartais užmiršdavo susidėti reikalingiausius daiktus, o burnoje turėdavo mažą pypkutę, kuriai dažnai neturėdavo tabako ar degtukų. Taip pat ir universitete, eidamas koridoriais, klausinėdavo, ar neturi kas degtukų pypkei užsidegti. Nuo šešerių metų pradėjo smuikuoti ir tapo geru smuikininku. Dažnai kokioje nors kompanijoje, sėdint šeimninkei prie pianino, pasmuikuodavo ir palinksmindavo savo draugus profesorius, mokslininkus, studentus. Savo draugams jis rašydavo trumpus, bet gražius laiškus. Savo viešose paskaitose pastebėjęs kokį nors žymų žmogų, tuoj jį paminėdavo, nesigailėdamas apie jį gražių žodžių.

Su savo draugais jis mėgdavo diskutuoti mokslo klausimais. Visiems jis buvo didelė inspiracija. Visados jis atrodė dvasiškai nusiteikęs. Atidarant Hebrajų universitetą Jeruzalėje, perspėjo mokslininkus ir studentus nepasiduoti gyvenime materializmui, kuris esąs didelė žmonijos nelaimė. Taip pat perspėjo, kad dabartinė žmonijos civilizacija gadina žmogaus būdą, žmogus yra persisotinęs civilizacijos teikiamomis gėrybėmis. Kas čia žemėje per daug sotus, tas nebetrokšta aukštesnių dalykų. Ir jis pats nebuvo prisirišęs prie žemės. Net nesiskun-

dė, kad Hitleris atėmė jam pilietybę, nusavino visą turtą, ypač su dideliu vargu išigyta knygyną. Namuose viskas buvo labai paprasta. Ant sienos kabojo Madonos paveikslas, o taip pat ir Gandhi, kurį jis nepaprastai gerbė ir sakydavo, kad jis esąs panašus į Kristų.

EINŠTEINO RELIGIJA

Iš tikrųjų jis buvo tipiškas vokiečių intelektualas. Žydu tapo dėl to, kad įtakingieji žydai jį pakvietė bendradarbiauti. Judaizmas jam nebuvo religija. Moralės jis nelaike koku nors dievišku apreiškimu, bet tik tuo, ką kiekvienas padorus ir garbingas žmogus turi užlaikyti. Žmogaus asmenybė jam buvo didžiausia vertybė. Ką žmogui padarai, tai padarai pačiam Dievui. Taip jis mėgdavo sakyti. Žydų tautą jis laikė ypatinga bendruomene, sujungta kraujo ryšiais ir per tūkstančius metų išlikusia vieninga, nors ir išbarstyta po visą pasaulį. Jis peikia tuos žmones, vadindamas išdavikais, kurie išsižada savo tautos. Žmogaus pareiga tarnauti visuomenei – tai aukščiausia tarnyba. Didžiausia žmogaus yda – tai egoizmas.

Paklaustas, ar tiki Dievą, pirmiausia jis atsakydavo, kad tiki žmonijos brolybę, jis tiki, kad visi žmonės yra broliai ir seserys; jie turi broliškai sugyventi. Toliau sakydavo, kad tiki stebuklingą pasaulio harmoniją ir tiki tuo, kuris tą harmoniją sukūrė. Jis tiki, kad Apvaizda nuostabiai žydų tautą vedė, saugojo ir tebesaugoja. Visados vengdavo ginčų apie religiją ir politiką – tai esąs tik laiko gaišinimas. Dievas sutvėrė pasaulį, pilną išminties. Gamtos paslapčių Jis nuo žmogaus neslepia, tik žmogus turi jas surasti. Jeigu tikrai norėsi surasti ir suprasti gamtos dėsnius, tai ir surasi. Moksle svarbiausias dalykas esąs tam tikras smalsumas. Jis jį vadina "šventu smalsumu". Kitas svarbus dalykas – turėti tam tikrą moksliską "uoslę" – reikia užuosti mokslo dėsnius.

Katalikams, kaip jau minėjome, jis buvo palankus. Visuomet jis labai pabrėždavo atsakomybės jausmą Dievui, žmonijai ir sau.

LAIŠKAI PREZIDENTUI ROOSEVELTUI

Amerikoje Einšteinas buvo tris kartus. Jam vis rūpėjo dideli mokslo institutai. Jis juos lankydavo ir kalbėdavosi su geriausiais tų laikų mokslininkais. Šiomis progomis jis taip pat rinkdavo pinigus Palestinos žydams, kur didžiausia žydų imigracija buvo 1923 metais. Jiems įsikurti reikėjo daug pinigų. Be to, tuo pačiu metu ten steigė ir Hebrajų universitetą, kuris turėjo būti Izraelio pažiba.

1933 m. trečią kartą jis atvyko į Ameriką ir čia pasiliko. Apsistojo Princetone, N.J. Kongresas jam suteikė pilietybę. Daug ir kitų žydų mokslininkų čia suvažiavo iš Vokietijos ir kitų šalių. Jie visi žinojo, kokioje padėtyje buvo atominės energijos tyrimai Vokietijoje. Staiga buvo sužinota, kad Berlyne Otto Hahn (1879-1968), bombarduodamas uraną (uranium), suskaldė atomą. Jei gu Otto Hahn būtų tylėjęs, tai atominė bomba niekad nebūtų buvusi numesta ant Hirošimos ir Nagasaki. Bet jis nenutylėjo, o apie tą savo atradimą pranešė žydei, savo buvusiai asistentei Lise Meitner, kuri buvo pabėgusi nuo Hitlerio į Stockholmą. Ji tą žinią žaibo greitumu perdavė Amerikai, kur jau buvo Einšteinas, Fermi, atvykęs iš Romos italas, ir Niel Bohr, atvykęs iš Danijos. Jie visi yra atominės energijos kūrėjai. Tuo jau buvo pasiūsta žinia į Vašingtoną, bet jie ten nelabai suprato šio įvykio svarbą. Tada Einšteinas pasikalbėjo su savo fizikais ir visi sutarė rašyti laišką prezidentui. Einšteinas parašė laišką vokiškai, kuris buvo išverstas į anglų kalbą, pasirašytas Einšteino ir 1939 m. rugpiūčio 2 d. įteiktas artimiausiam prezidento draugui Aleksandrui Sachs, kuris turėjo asmeniškai perduoti laišką prezidentui. Jis tai atliko tik spalio 11 d., nes tuo metu prezidentas buvo labai užimtas – vokiečiai buvo paskelbę karą. Prezidentas Rooseveltas, gavęs laišką, garsiai perskaitė ir Aleksandrui Sachs pasakė: "Aleksai, žiūrėk, kad naciai mūsų nesu-progdintų".

Prezidentas davė griežtus įsakymus visiems, kurie turėjo tą planą vykdyti. Viskas buvo laikoma kuo griežčiausioje paslapy-

je, kad tik vokiečiai nesužinotų. Hitleris visai nenujautė, kad amerikiečiai greitai pasigamins atominę bombą. Jis pasitikėjo savo įprastais ginklais. Einšteinui atrodė, kad Rooseveltas per daug delsia, tad parašė ir kitą laišką 1940 m. kovo 7 d. Šis laiškas dar pagreitino darbus. Amerika pamatė, kad tos bombos prieš vokiečius jau nereikės naudoti. Paskui Pentagonas pasikalbėjo su Trumanu, kuris jau buvo naujasis prezidentas, ar nepanaudoti bombos prieš Japonus. Reikėjo ilgiau ginčytis, nes daugelis manė, kad nemoralu išžudyti tiek daug nekaltų žmonių. Trumanas ant savęs pasiėmė visą atsakomybę ir įsakė Japoniją bombarduoti. Einšteinas, vėliau pamatęs baisias bombardavimo pasekmes, labai apgailestavo, kad rašė tuos laiškus prezidentui.

RELIATYVUMO TEORIJA

1905 m. Einšteinas išvedė labai trumpą lygtį $E = mc^2$, kuri pakeitė visą mūsų pasaulio sampratą: sukūrė atominę energiją su jos logiška išvada – atomine bomba, išrado televiziją ir t.t. E yra energija, m – masė ir c – šviesos greitis. Šviesos greitis yra 186.000 mylių (300.000 km per sekundę). Toje formulėje yra svarbu tai, kad masė ir energija yra lygios vertybės.

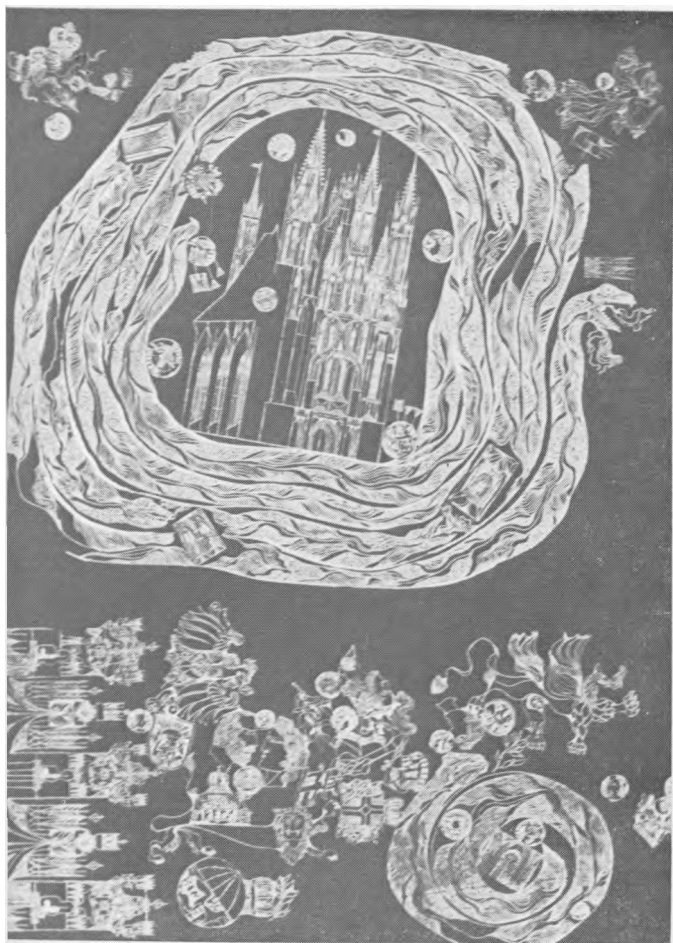
Kas yra toji reliatyvumo teorija? Imkime porą pavyzdžių. Jeigu važiuoji greituoju traukiniu, gali viduje žaisti ping-pongą, gali ramiai vaikščioti po traukinį, viskas yra beveik taip, kaip ir kambaryje. Bet jeigu traukinys staiga sumažins greitį arba sustos, visi daiktai iš sėdynių išlakstys ir žmonės pargrius. Čia yra klausimas apie tolydų judėjimą (uniform motion). Taip juda visatos kūnai erdvėje. Judame, bet nejaučiame; manome, kad stovime vietoje. Toks judėjimas yra reliatyvus pastoviam stovėjimui. Kitas pavyzdys. Traukinys bėga 60 mylių per valandą, o tu šalia traukinio važiuoji tokiu pat greičiu. Žiūrėk į traukinį. Tau atrodys, kad nei tu nejudi, nei traukinys. Iš šių pavyzdžių matome, kad masė yra reliatyvus dalykas, kaip ir laikas. Newtonas manė, kad erdvė ir laikas yra absoliutūs dalykai, o Einšteinui jie yra reliatyvūs. Pri-

Albertas Einšteinas

klausio nuo to, kokioje sistemoje juos matoji, pvz. ant žemės ar erdvėje. Iš Einšteino teorijos atrodo, kad pasaulyje nieko nėra, kas būtų absoliutu. Toks yra tik Dievas. Jis visur ir visada yra toks pat, niekad nesikeičiąs.

Newtonui žemės trauka buvo nesuprantama, paslaptina jėga. Einšteinas ją sujungė su elektromagnetine jėga ir pavadino vienu jėgos lauku (unified field). Šviesa yra tikras gamtos stebuklas. Ji turi vieną spalvą, bet spektre – daug spalvų. Jos spinduliai neša energiją? Newtonas manė, kad šviesa yra bangos. Bet kas neša tas bangas per beribes erdves? Jis manė, kad erdvė yra pripildyta eterio. Pagal Einšteino teoriją, nėra jokio eterio. Spindulys yra bangos ir turi masę, energijos šaltinį. Kiekviena energija, kuri eina šviesos greitumu, vadinasi radiacija. Jis to spindulio masės daleles pavadino *fotonais*. Jeigu tai yra masė, tai žvaigždės spindulys, eidamas pro saulės kraštą, turi traukos jėga būti patrauktas į saulės pusę – tad spindulys išlinksta. Ein-

V. Žilius

Modus vivendi (ofortas)

šteinas apskaičiavo ir išlinkimo kampą. Bet kaip tai įrodysi ir patikrinsi? Tai padarė Britų laivynas 1919 m., kai saulė buvo eklipsėje. Buvo patvirtintas ir tas faktas, ir matematiška formulė. Tai buvo didžiausias Einšteino triumfas.

Įdomu, kad Viking I ir Viking II, kurie nusileido ant Marso, patvirtino taip pat Einšteino formulę.

Labai svarbus ir kitas jo atradimas. Jei gu saulės spinduliai krinta ant metalo paviršiaus, susidaro elektros srovė, kurią galima surinkti. Tą saulės energiją bus galima panaudoti industrijai, apšildymui. Mūsų Apollo keliautojai jau naudojo saulės energiją. Einšteinas krintančius ant metalinio paviršiaus ir duodančius elektros srovę fo-

tonus pavadino fotoelektrišku efektu. Šis jo atradimas privedė prie televizijos išradimo, prie televizijos "akies". Einšteinas už fotoelektrinio efekto atradimą gavo Nobelio premiją. Iš tikrųjų jis turėjo gauti tą premiją už reliatyvumo teoriją, bet Vokietijos antisemitai pasipriešino, vadindami ją "žydiška fizika". Reliatyvumo teorija suvedė į matematiškas formules masę, energiją, šviesą, žemės trauką, elektromagnetinį lauką, erdvę ir laiką. Laikas Einšteinui yra ketvirtoji dimensija. Jei nėra masės, nėra nei erdvės, nei laiko, nei energijos, nei traukos (gravitacijos).

EINŠTEINO MIRTIS

Jis niekad nebuvo geros sveikatos. Kai susirgdavo, geriausi pasaulio žydai gydytojai skubėdavo jo gydyti. Jis pats jų nekviisdavo. Kviesdavo tik jo slaugė, labai jam pasiaukojusi moteris. Jis tik jos ir teklauisdavo. Nebuvo linkęs klausyti gydytojų. Vis sakydavo, kad Dievas jam davęs asilo dorybę – užsispyrimą. Visai nebijojo mirties. Savo smegenis užrašė medicinos mokslams. Prašė, kad iš jo kambarių nedarytų muziejaus. Mirė 1955 m., sulaukęs 73 m. amžiaus. Dievas nepašykštėjo jam atverti pačių didžiausių visatos paslapčių. Jis buvo tikras genijus, bet visada labai nusizėminęs. Čia tinka ir patarlė: kuo aukštesnė nendrė, tuo žemiau lenkiasi.

VLADAS ŽILIUS

Šis "Laiškų lietuviams" numeris yra iliustruotas dail. Vlodo Žiliaus kūrinių nuotraukomis. Šie jo darbai buvo išstatyti Čikagoje, Čiurlionio galerijoje, šių metų pradžioje. Paroda sukėlė didelį susidomėjimą, nes dail. Žilius, neseniai atvykęs iš Lietuvos, savo kūryba įnešė kažką nauja į mūsų dailės meną. Nors jis dar gana jaunas (gimęs 1939 m.), bet jau spėjo pagarsėti, dar būdamas Lietuvoje.

1958 m. jis baigė Meno mokyklą Telšiuose. 1964 m. baigė Lietuvos Meno akademiją Vilniuje (grafikos specialybė). 1976 m. politinio bėglio teise emigravo į JAV ir apsigyveno Niujorke.

Ateities spaudos atspalviai

Rasa Lukoševičiūtė

Pagaliau susilaukiau atgarsių iš skaitytojų. Mano nustebimui, jie neatlėkė iš Čikagos, Detroito, Klevelando, Toronto (kur gy-

Nuo 1964 m. dalyvavo įvairiose parodose Lietuvoje ir už jos ribų. Buvo "Vagos" leidyklos dailės leidinių redakcijos vedėjas, o vėliau "Minties" leidyklos vyriausiasis dailininkas. Dail. V. Žilius yra vienas iš tų, kurie nesugeba prisitaikyti prie ten esamo režimo. Jis norėjo kurti laisvai, niekieno nedaržomas. Dėl to ir 1972 m. buvo priverstas suruošti savo parodą tik privačiame bute, nes valdžia viešai jo kūrinių rodyti neleido.

Pavieniai jo darbai buvo eksponuoti: Maskvoje, Prahoje, Sofijoje, Varšuvoje, Barcelonoje, Čikagoje, Bostone, Amsterdame. Jo darbų yra įsigiję įvairūs muziejai Lietuvoje, Lenkijoje, Šveicarijoje, JAV.

Svarbiausi jo kūrinių ciklai: "Vilniaus legendos" (ofortai), "Modus vivendi" (adata), "Laiptai į dangų" (lino raižiniai) ir kt. Taip pat yra iliustravęs keletą knygų, pagaminęs porą atvirukų komplektų, ekslibrių ir t.t.

Žilius daugiausia kuria oforto technika, kuriai būdinga jo grakšti linija ir filigraninė ornamentika. Minėtoje Čikagos parodoje, be grafikos darbų, buvo išstatyta daugiausia spalvotų piešinių, kurie atkreipė lankytojų dėmesį savo ryškiomis, gyvomis spalvomis.

Šiuose dviejuose puslapiuose pateikiame porą jo šios rūšies darbų, tik gaila, kad čia juose nematyti tų ryškių, turtingų spalvų.

vena daugiausia lietuvių ir visuomenės veikėjų), bet iš Buenos Aires (Argentinos) ir iš Medelino (Kolumbijos)! Kaip susitarę, šie du Pietų Amerikos miestai atsiuntė pačius reikšmingiausius atsiliepimus — du savo lietuvių kolonijų laikraščius, kurie aprašo šių miestų lietuvių veiklą, siekimus bei mintis. Šio neakivaizdinio pasikalbėjimo dėka šiame straipsnyje apibūdinsiu šių įdomių laikraščių tikslus ir plačiąją prasmę iškel-siu kelias mintis apie dabartinę lietuvišką spaudą, truputį pažvelgdama į jos ateities atspalvius.

"Mes norime, kad šis biuletenis būtų mūsų veidrodis; kad jame atsispindėtų mūsų rūpesčiai, mintys ir išvados; kad jis būtų mums įrankis save pažinti ir supažindinti kitus su savo veikla... Iš esmės mes norime, kad šis biuletenis taptų dalimi visa to, kas riša mus su lietuvybe" (*Jaunimo žodis*, Nr. 1, Buenos Aires. Redaguoja ALJS).

Šios kelios eilutės atsiduoda naujai išleisto jaunimo laikraščio vedamojo skoniui. Jas perskaičius, senimui atsigaišina širdys, kad jaunos jėgos užims jų vietas, ir telieka tikėtis, kad jaunimas tęs savo naujai pradėtą darbą. Bet ne vienam sužadina baimę, nepasitenkinimą, kai paaiškėja, kad "Jaunimo žodis" yra ispanų kalba išspausdintas biuletenis! Taip pat nesinori naudoti tą nuolat besikartojantį paaiškinimą: "Argentinoje gyvena trečios kartos jauni lietuviai, kurie nelabai gerai kalba ir rašo lietuviškai", nes nėra ko tuo didžiuotis. Tuojau stabtelkim ir atidžiau pažvelkime į šią padėtį.

Jau ne kartą Šiaurės Amerikoje iškilo

labai kontroversinis klausimas: kodėl mūsų lietuviški laikraščiai neišvada skyriaus, kuriame būtų rašoma lietuviškomis temomis, bet gyvenamojo krašto kalba? Kaip anksčiau minėjau, nėra ko garsiai skelbti, kad mūsų tautiečių tarpe yra nemokančių lietuviškai rašyti ar kalbėti. Taip pat nėra ko kartoti Argentinos lietuvių likimą. Tačiau yra labai svarbu didžiulis jaunimas, kuris suranda jam prieinamus būdus, kaip pažinti savo tautos praeitį, kalbą ir papročius. Reikia jį raginti toliau domėtis savo kultūra; remti jaunas jėgas, kurios stengiasi suderinti savo tėvų atsivežtą bagažą su savo krašto gyvenamomis sąlygomis. Argentinos Lietuvių Jaunimo sąjunga, kurią sudaro antrosios ir trečiosios kartos lietuviai, nusprendė, kad vienas geriausių būdų jiems tai padaryti – spausdinti ispanų kalba mėnesinį biuletenį "Jaunimo žodį", kuris siuntinėjamas kiekvienam jaunam lietuviui Argentinoje. "Jaunimo žodis" skiria dėmesį svarbiems lietuvių istorijos įvykiams, lietuvių kalbai (kiekvieną mėnesį spausdinamas žodynėlis), visokioms lietuvių tradicijoms, informacijai apie lietuvių jaunimą visame pasaulyje ir apie Argentinos Lietuvių Jaunimo sąjungos veiklą. Padailintas mažomis iliustracijomis, pajvairintas lengvu humoru "Jaunimo žodis" yra labai patrauklus Argentinos jaunimui laikraštėlis ir labai gerai atliekantis savo uždavinį, naudingas jaunimo veiklos įrankis. Reikia tikėtis, kad Argentinos Lietuvių Jaunimo sąjunga ir toliau tobulins "Jaunimo žodį", kad šis biuletenis pasiektų aukštą žurnalistinį lygį ir išplėstų vis didesnę dalį visa to, kas riša Argentinos jaunimą su lietuvybe.

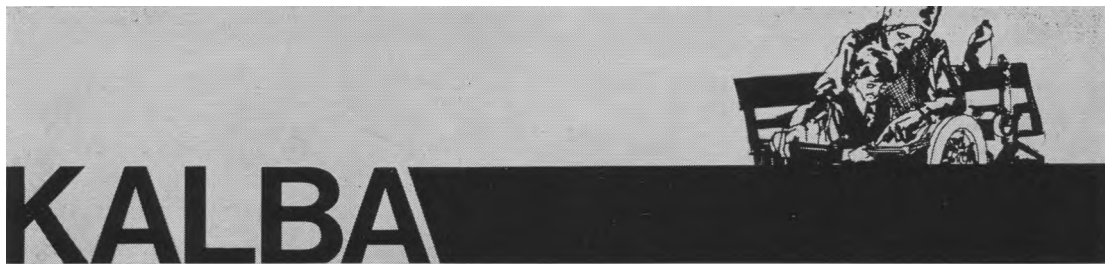
Argentinos jaunimo spausdinamas biuletenis yra labai geras pavyzdys, kaip atskirų kraštų lietuviai jaunuoliai turi išrasti skirtingus būdus puoselėti asmenyse sveiką ir stiprią lietuvišką savijautą bei turtinę lietuviybės šaknis. Tokiu būdu prieiname prie dažnai Šiaurės Amerikoje diskutuojamo klausimo: ar mūsų lietuviški laikraščiai neturėtų įsivesti anglų kalbos? Gal ir mes visus savo laikraščius, žurnalus ir biuletenius leiskime anglų kalba? Gal tada

daugiau kas skaitys? Bet reikėtų rimtai pagalvoti, ką mes tuo pasiektume, ar įžiebtume lietuviybę didesniai lietuvių skaičiui? Tai nelabai derintųsi su dabar egzistuojančių lietuvių mokyklų, parapijų ir organizacijų įsitikinimais, kur nuolat jaunuoliai yra raginami kalbėtis tarpusavy lietuviškai ir sužadinti didesnę dėmesį lietuvių spaudai. Negi mūsų mėnesiniai ar savaitiniai laikraščiai, parašyti anglų kalba, įstengtų pralenkti *New York Times*, *Globe and Mail*?.. Gal kada nors ir mūsų Šiaurės Amerikos lietuvių visuomenės eilės nebeturės lietuviškai rašančių ar skaitančių asmenų, tad reikės derintis prie tų sąlygų. Bet, kaip anksčiau sakiau, nėra ko tuo didžiulis ir, svarbiausia, nėra ko be reikalo prašokti kopėčių laiptelių, jeigu nenorime visai nugriūti. Tol, kol pajėgsime išlaikyti lietuvių mokyklas ir lietuvių kalba veikiančias organizacijas, tol mes turime stengtis šių institucijų nariams teikti lietuvišką žodį. Ir tai įvykdysime tik tada, jeigu dirbsime kartu ir suprasime kiekvieno siekimus.

Medeline yra redaguojami "Mūsų saitai", skirti Kolumbijos lietuviams, jaunimui ir vyresniesiems. Tai yra labai paprastai mimiografu išspausdintas lietuviškas laikraštis, bet jo akademinis lygis stebina. Jame ypač diskutuojami religiniai klausimai, bet spausdinama ir po visą pasaulį išsišklaidžiusios lietuvių visuomenės informacija. Tokiame krašte kaip Kolumbija, kur lietuviai yra labai išsibarstę, "Mūsų saitai" yra kaip stiklas vandens dykumoje.

Esu įsitikinusi, kad tol, kol tautos kalba yra gyva, jos kultūra ir ateitis yra užtikrinta. Spauda visada buvo tautos įrankis puoselėti tas esmines vertybes, be kurių tauta neturi jokios reikšmės. Jeigu kada nors visa lietuvių išeivija nutars nustoti lietuviško žodžio, žinokime, kad bus sunku atrasti tokią vertybę, kuri atstos lietuvių kalbą, jeigu dar norėsime išlikti lietuviais.

P.S. Nuoširdžiai dėkoju ALJS ir J. Kaseičiui už savo laikraščių atsiuntimą. Ryšys tolimas, bet nuoširdus, kuris tampa bendra jaunimo kalba.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

RŪPINIMASIS KALBOS DALYKAIS LIETUVOJE

Čia, išeivijoje, dar ne taip seniai praradome du žymiuosius savo kalbininkus: prof. Antaną Salį ir prof. Praną Skardžių. Sunku tikėtis prieauglio iš mūsų jaunimo, gyvenančio toli nuo savo tautos kamieno, mokslus ėjusio ar einančio svetimoje šalyje, kurios kalba jau tapo jam artimesnė už tėvų kalbą. Tačiau mūsų tėvynėje, nors ir rusų okupuotoje, padėtis gana šviesi. Nors visokiais keliais į mūsų kalbą ten skverbiasi rusicizmai, bet kalbininkai budi ir grynina lietuvių kalbą įvairiausiais periodiniais ir neperiodiniais leidiniais. Vyresnieji kalbininkai ir ten jau vienas po kito eina amžinybėn, bet jaunesniųjų yra gana daug.

Nors sąlygos ten nėra lengvos, ypač jaučiamas popieriaus trūkumas, bet išleidžiama daug knygų kalbos klausimais. Jau yra išleisti visi trys tomai "Lietuvių kalbos gramatikos", vadinamos paprastai akademine gramatika. Tai yra didelis veikalas. Tuose trijuose tomuose yra 2546 puslapiai. Šalia šios gramatikos Lietuvos Mokslų akademija leidžia ir didįjį "Lietuvių kalbos žodyną", kurio jau yra išėję devyni dideli tomai. Teko nugirsti, kad jau senokai yra paruoštas ir X tomas, bet jis vis nepasirodo dėl minėtos popieriaus stokos.

Taip pat yra išleista "Dabartinės lietuvių kalbos žodyno" II laida (1972 m.), "Lietuvių dialektologija", "Istorinė lietuvių kalbos gramatika" ir daugelis kitų gramatikų, žodynų bei kalbos vadovėlių vidurinėms ir aukštosioms mokykloms.

Nuo 1961 m. leidžiama "Kalbos kultūra", kuri lyg užima vietą nepriklausomoje Lietu-

voje ėjusio ir kurį laiką išeivijoje tęsto "Gimtosios kalbos" laikraščio. Nuo 1971 m. pradėta leisti ir kitas panašus leidinys "Mūsų kalba", kuriame ypač taisoma įvairių lietuvių profesionalų – medikų, inžinierių, prekybininkų ir pan. – kalba.

Šių leidinių, deja, negalima užsisakyti, bet paprašius juos gali atsiųsti giminės ar pažįstami. Tiesa, dar praėjusiais metais susilaukėme visiems labai naudingų dviejų knygų: "Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" ir "Kalbos praktikos patarimų". "Kalbos praktikos patarimų" medžiaga yra labai panaši į tą, kurią mes jau nuo 1970 m. duodame šio žurnalo "Kalbos" skyriuje. Ruošdami šiam skyriui medžiagą, dažnai mes pasinaudojame vienu ar kitu minėtu leidiniu.

BAŽNYČIA AR ŠVENTOVĖ?

Skaitytojas J.L. klausia, ar patartina vietoje slaviškos kilmės žodžio *bažnyčia* vartoti žodį *šventovė*.

Lietuviai krikščionybę yra vėlai priėmę, kai Lenkijoje jau ji nuo seniau klestėjo, tad visai nenuostabu, kad iš lenkų mes esame paėmę ir daugelį religinių terminų. Kai kuriuos ilgainiui pakeitėme lietuviškais, bet kai kurie pasiliko ir jau taip įsipilietino, kad juos pakeisti beveik neįmanoma. Arkiv. J. Skvireckas Šv. Rašto vertime vietoj *bažnyčios* vartojo *eklezija*, bet šis žodis nepriėjo. Ir negalėjo prigyti, nes kiekvienas gali klausti, kuo lenkų kilmės žodis yra blogesnis už graikiškąjį.

Bažnyčia turi dvi prasmes: tai gali būti tam tikras pastatas, skirtas maldos ir kulto reikalam, arba tam tikra bendruomenė,

kuriai priklauso visi tos pačios tikybos nariai. Šia pastarąją prasme vartojamą žodį rašome didžiąja raide, pvz. *Katalikų Bažnyčia*.

Vietoj *bažnyčios* (maldos namų) kai kurie siūlo tokius pakaitalus: *šventovė, šventykla, šventnamis, maldykla, dievnamis*. Šie žodžiai yra beveik sinonimai, bet ne visai. Pvz. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* prie žodžio *šventovė* duoda tokius pavyzdžius: Indijos miestuose matyti daug šventovių. Taip pat prideda, kad šis žodis vartojamas ir perkeltine prasme: brangi, kelianti pagarbos jausmus vieta, pvz.: *Mokslo šventovė. Meno šventovė*.

Kai kurie mūsų laikraščiai vietoj *Bažnyčios* (tikinčiųjų bendruomenės) vartoja žodį *Bendrija*. Manome, kad šis žodis taip pat neprisigis, nes jo prasmė yra daug bendresnė ir platesnė, negu *Bažnyčios*. Žinome, kad prieš keletą metų yra įsteigta *Lietuvių Katalikų Bendrija*, kuri rūpinasi lietuvių katalikų religiniais reikalais. Prisimenu, vienoje skautų stovykloje buvo tokios pastovyklės: Brolija, Seserija, Akademiniš Skautų Sąjūdis ir Bendrija, kuriai priklausė kai kurie vadovai iš kitų minėtų šakų.

Tad jeigu jau vartojame daug kitų nelietuviškos kilmės religinių terminų, tai per daug nesmerkime nė *bažnyčios*, kuri jau yra įleidusi į mūsų kasdieninę kalbą tokias galias šaknis, kad bus neįmanoma jos išrauti.

DIDŽIŲJŲ RAIDŽIŲ RAŠYMAS SUDĖTINIUOSE PAVADINIMUOSE

Reikia pripažinti, kad mūsų rašyboje yra daug neaiškumų ir nevienodumų didžiųjų raidžių rašyme, ypač sudėtiniuose pavadinimuose. Knygų pavadinimuose tik pirmoji raidė yra didžioji, o visos kitos – mažosios, pvz. "Dainavos šalies senų žmonių padavimai". Bet laikraščių ir žurnalų pavadinimuose visos raidės yra didžiosios. Taip rašome iš tradicijos. Dabar Lietuvoje jau yra ši knygų, laikraščių bei žurnalų pavadinimų rašyba suvienodinta. Visur didžiąja raide rašomas tik pirmasis žodis. Tad turėtume rašyti: "Laiškai lietuviams", "Tė-

viškės žiburiai", "Skautų aidas", "Naujoji viltis" ir t.t.

Dar daugiau maišaties yra įvairių įstaigų bei institucijų pavadinimuose. Dabar "Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" vadovas ir šių pavadinimų rašybą siūlo suvienodinti. Ir čia tik pirmasis žodis siūlomas rašyti didžiąja raide, išskiriant tuos atvejus, kai pirmasis žodis yra koks nors geografinis vardas, pvz. *Lietuvos, Vilniaus, Kauno* ir pan. Šiuo atveju ir pirmasis žodis po geografinio vardo rašomas didžiąja raide. Pvz.: Lietuvos Žemės ūkio ministerija. Vilniaus Pedagoginis institutas. Kauno Suaugusiųjų gimnazija.

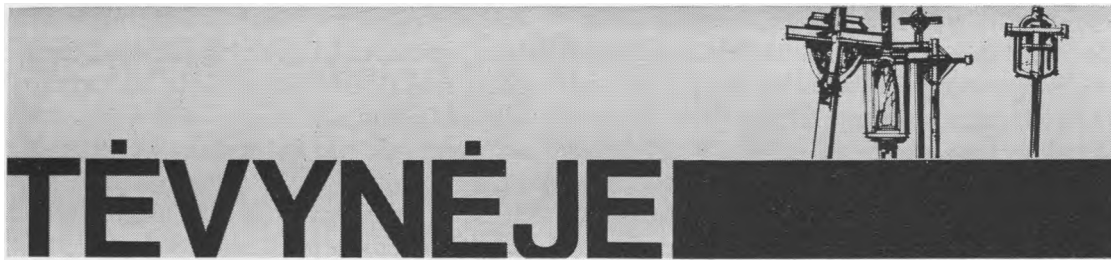
Po šios taisyklės toliau "Liet. kalbos rašyboje ir skyryboje" sakoma: "Jei geografinis vardas, kuriuo prasideda pavadinimas, turi nomenklatūrinį žodį (miestas, rajonas, apylinkė, kaimas, kolūkis ir pan.), pastarasis rašomas mažąja raide, o didžiąja raide pradedamas tolesnis pavadinimo žodis, pvz.: Vilniaus miesto Jaunųjų technikų stotis, Vilniaus miesto Naujosios Vilnios rajono Juridinė konsultacija, Joniškio rajono Vartotojų kooperatyvų sąjunga..

Paskui dar pridedamos trys pastabos.

1. "Jei pavadinime po geografinio vardo yra skaitmuo, po pastarojo einantis žodis rašomas mažąja raide, pvz.: Vilniaus miesto II ligoninė, Vilniaus 16-oji vidurinė mokykla".

2. "Jei į pavadinimą, prasidedantį geografiniu vardu, įeina sąlyginis pavadinimas (rašomas kabutėse), po geografinio vardo einantis žodis rašomas mažąja raide, pvz.: Vilniaus staklių gamykla "Žalgiris", Trakų rajono pavyzdinė kaimo kapela "Galvė". Jei geografiniu vardu prasideda sąlyginis pavadinimas, žodis, einantis po geografinio vardo, taip pat rašomas mažąja raide, pvz.: prizai "Vilniaus bokštai", "Liepojos gintaras".

3. "Kai įstaigos, įmonės ar organizacijos pavadinimas prasideda asmenvardžiu, didžiąja raide rašomas tik pirmasis žodis, pvz.: M. K. Čiurlionio dailės muziejus, A. Vienuolio vidurinė mokykla, P. Čaikovskio koncertų salė.."

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

KAJ KOMUNISTAI RAŠO APIE DR. JONĄ BASANAVIČIŲ

"Kultūros baruose" Vytautas Rimša dr. Jono Basanavičiaus gimimo 125-tosioms metinėms paminėti straipsnyje "Lietuvių kilmės aiškintojas" rašo, kad dr. Jonas Basanavičius yra vienas žymiausių lietuvių tautinio sąjūdžio veikėjų. 1883 m. jis pradėjo spausdinti "Aušrą", kuri atliko didelį darbą tautiniame lietuvių judėjime. 1907 m. įsteigė "Lietuvių Mokslo draugiją", kuriai pirmininkavo iki mirties.

Pagaliau yra paminėta viena išimtis iš šios bendrosios taisyklės. Aukščiausiųjų valstybinių, partinių bei visuomeninių organų pavadinimai rašomi didžiosiomis raidėmis, pvz.: Visasąjunginė Profesinių Sąjungų Centro Taryba, Lietuvos Profesinių Sąjungų Taryba ir pan. Taip pat aukščiausiųjų tarp-tautinių organizacijų vardai rašomi didžiosiomis raidėmis, pvz.: Suvienytų Nacijų Organizacija, Generalinė Asamblėja, Saugumo Taryba. Čia, aišku, pakartojome tuos pavyzdžius, kurie paduoti minėtame rašybos ir skyrybos leidinyje. Pagal šią taisyklę, mes, be abejo, turėtume rašyti: Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, Amerikos Lietuvių Taryba, Pasaulio Lietuvių Bendruomenė ir pan.

Čia mes paminėjome tik tai, ką šiuo klausimu siūlo "Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba", bet jokių būdų nesakome, kad visi jau taip turime ir vartoti. Kaip reikės elgtis ateityje, dar pažiūrėsime. Ši naujoji rašyba nė Lietuvoje dar nėra oficialiai priimta. Tai tik projektas, pasiūlymas.

1918-19 m. Vilniuje buvo steigiamojo tautotyros muziejaus direktorius. Jo darbą nutraukė lenkų karinių dalinių įsiveržimas į miestą. Lenkams užėmus Vilnių, jis nepasitraukė į Kauną, bet ir toliau dirbo visuomeninį - tautinį darbą, būdamas "Lietuvių Tautos" redaktorium ir leideju. Dr. Jono Basanavičiaus vaidmuo Vilniaus seime, ginant turtingųjų reikalavimus, siekiančius sulaukyti perversmo eigą Lietuvoje, o taip pat jo dalyvavimas 1918-19 m. Lietuvos laisvės atgavimo judėjime, pasitarnavo atoveikiui. Dr. J. Basanavičiui buvo svetimas vienašališkumas; jis bendradarbiavo su bulgarų ir lenkų tautomis.

Ilgai gyvendamas toli nuo Lietuvos, Bulgarijoje, dr. J. Basanavičius ir bulgarų tautai padėjo kovoti už savo laisvę ir nepriklausomybę. Buvo įsirašęs į Bulgarų demokratų partiją. Kaip Varnos miesto atstovas, dalyvavo dviejuose partijos kongresuose. Su pasiaukojimu gydė žmones, pamiršdamas save. Todėl bulgarų tauta nepamiršo savo draugo iš Lietuvos. Viena gatvė Varnos mieste, kuriame dr. J. Basanavičius ilgą laiką gyveno ir dirbo, pavadinta jo vardu.

Didžiausiu ir svarbiausiu savo gyvenimo darbu dr. J. Basanavičius laikė lietuvių tautos kilmės tyrinėjimus. Šiam darbui jis praleido daugiausia laiko, neapsiribodamas kuria nors viena mokslo šaka; jis dirbo kalbotyros, archeologijos, tautosakos, istorijos, etnologijos, mitologijos srityse. Savo moksliniuose tyrinėjimuose neabejojo trakų ir šių dienų lietuvių giminingumu. Jis tikėjo, kad lietuviai yra tiesioginiai trakų palikuo-

nys, atsikėlę iš Balkanų ir Mažosios Azijos. Savo įsitikinimų dr. J. Basanavičius laikėsi visą gyvenimą. Perskaitęs 1913 m. Bulgarijoje, Borisovgrado apskrityje prie Jezerovo kaimo, rasto aukso žiedo trakiškąjį įrašą, jis teigė: "Nuo šios dienos nebebus abejojimo apie trakų tautystę ir tarp kitų apie tai, kad lietuvių prosenių Trakijoje gyventa, kad senovės trakų, getų, dakų ir kitų iš ten į Pabaltmarės kraštą persikelta ir čia – Lietuvoje – jų ainių dabar gyvenama".

Dr. J. Basanavičiaus trakiškosios lietuvių kilmės teorija buvo labai svarbi lietuvių tautiniam judėjimui. Lietuviai yra garsios istorijoje trakų-frigų tautos giminaičiai. Tačiau dr. J. Basanavičiaus teorija neįtikino vienintelio tuomet istorinės kalbotyros žinovo Lietuvoje Kazimiero Būgos, kuris tiesiog paskelbė, kad dr. J. Basanavičiaus darbai neturi jokios vertės. Dėl neigiamo Būgos atsiliepimo apie dr. J. Basanavičiaus darbus ir dėl nebuvimo kitų mokslo sričių žinovų, kurie būtų galėję įvertinti jo darbus, jie buvo ilgam užmiršti.

Dr. J. Basanavičius tyrinėjo trakų, frigų, ilirų, makedonų, lydų, karių, kapadokų ir kitų kalbų, kurias jis laikė frakofrigiškoms, retai vartojamus žodžius, mėgindamas juos išaiškinti baltų kalbų duomenimis. Jo išvados labai įdomios: iš 856 žodžių, priskiriamų trakų-frigų tarmėms, apie 300 jo išaiškinti lietuvių, latvių, prūsų kalbų duomenimis. Dr. J. Basanavičius darė išvadą, kad trakų - frigų gentys buvusios artimiausiai giminiškos su prūsų, lietuvių ir latvių tautomis. Tyrinėdamas šių kalbų retai vartojamų žodžių priesagas, jis įsitikino, kad šios kalbos tikrai panašios.

Dr. J. Basanavičiui pasisekė rasti lietuvių kalbos žodžių ir antroponimų atitikmenų bulgarų kalboje.

Dr. J. Basanavičius tvirtina, kad į dabartines lietuvių vietoves mūsų sentėviai kėlėsi jau prieš Kristaus gimimą. Kada įvyko pagrindinis mūsų sentėvių atsikėlimas, mokslas dar nenustatė.

Ieškoti trakizmo baltų kalbose netgi daug sunkiau, negu letizmo lietuvių ar lituanizmo latvių kalboje, nes trakų kalba mi-

rusi, ir nėra nė vieno trakų teksto, kuris būtų galutinai išaiškintas. Dr. J. Basanavičiaus mokslinės kūrybos ir jo iškeltų drąsių, originalių mokslinių spėliojimų įvertinimas šių dienų mokslo šviesoje reikalauja ištisos studijos, parašytos istorikų, archeologų, etnologų, mitologų ir kalbininkų bendromis pastangomis.

Dr. J. Basanavičius vertintinas kaip paprastų žmonių kūrybos rinkėjas. Jo raštai praturtino tuo laiku buvusią labai skurdžią istorinio ir tautosakinio pobūdžio literatūrą. Jo įnašas į lietuvių kultūrą ir lituanistikos mokslą dar tebelaikia kultūros bei mokslo istorikų dėmesio.

LIETUVOS TSR ŽURNALISTU SAJUNGA

Tarybinės Lietuvos Žurnalistų sąjungos penktasis suvažiavimas buvo šių metų sausio mėn., kuriame dalyvavo 250 sąjungos atstovų. Suvažiavimą pradėjo Lietuvos TSR Žurnalistų sąjungos valdybos pirmininkas "Tiesos" dienraščio redaktorius A. Laurinčiukas. Dėmesio centre buvo žmogus, jo darbas ir jo vidinis pasaulis. Suvažiavimas atskleidė nemažą trūkumą, ypatingai atkreipdamas dėmesį į socialistinio lenktyniavimo eigą. Kritikavo apsileidėlius ir pagerbė pirmūnus. Reikalavo, kad kiekvienas žurnalistas daug rašytų, neatsilikdamas nuo šių laikų. Jo straipsniai turi būti rašomi ne kabinetuose, ne kavinėse, bet tarp paprastų žmonių, įsigilinant ir suprantant jų džiaugsmą bei nerimastį, nepraleidžiant ir nepamirštant žmogaus turtingo vidaus pasaulio.

Norint Lietuvoje būti žurnalistu, reikia išlaikyti egzaminus. TSKP CK priėmė nutarimą dėl žurnalistų paruošimo ir jų tinkamumo. Žurnalistų sąjunga kartu su Vilniaus Universiteto Žurnalistikos skyriumi suruošė kūrybines paskaitas. Jas lankiusieji turėjo išlaikyti egzaminus į pirmąją žurnalistikos išsilavinimo laipsnį. Kasmet ruošiami žurnalistų kūrybiniai mokslo dėstymai, kuriuose trimis pamainomis mokosi 150 spaudos darbuotojų. Pernai buvo suruoštos ypatingos paskaitos rajonų laikraščių redaktoriams. Reikalaujama, kad Lietuvos žurnalis-

tas turėtų aukštąjį išsilavinimą ir komunistinę pasaulėžiūrą.

Žurnalistų sąjunga labai artimai bendradarbiauja su Foto meno draugija. Foto menininkai yra pagrindiniai knygų papuošimo meistrai. Nemaža jų yra ir Žurnalistų sąjungos nariai.

Šiandien Lietuvos Žurnalistų sąjunga turi tūkstantį ir vieną narį, kurių įsipareigojimai yra būti aistringais šių dienų metraštininkais. Svarbiausią šiame darbe uždavinį atlieka dideliais kiekiais spausdinami laikraščiai, kurių respublikoje yra 33. Komunistų partija nuolat rūpinasi spaudos veiksmingumu, nes laikraščių žurnalistai, dirbdami betarpiškai savo apylinkėje, gali labai veiksmingai kelti sudėtingiausius gamybos, darbo žmonių auklėjimo, jų buities bei poilsio uždavinius. Ypač dedamos didelės pastangos į spaudos darbą įtraukti jaunimą.

Lietuvos TSR Žurnalistų sąjungos valdybos pirmininku išrinktas A. Laurinčiukas, pirmininko pavaduotoju – J. Jemeljanovas.

DAILININKAS KAJETONAS SKLĖRIUS

"Kultūros barai" paminėjo Kajetono Sklėriaus 100-tąsias gimimo metines. Atsiminimus apie dailininką pasakoja jo brolis Povilas, jauniausias sūnus gausioje Sklėrių šeimoje.

Sklėrių šeimoje buvo dvylika vaikų: dešimt berniukų ir dvi mergaitės. Kajetonas gimė antrasis. Už jį vyresnė buvo sesuo Teofilija. Kajetono tėvai buvo bemoksliai, bet turėjo meninių gabumų. Tėvas Ciprijonas turėjo gražų balsą, giedodavo Svėdasų bažnyčioje bei šermenyse. Negėrė degtinės ir nerūkė. Savo kaime bei visoje apylinkėje buvo įtakingas asmuo. Savo vaikams buvo švelnus ir draugiškas, bet taip pat ir reiklus: visi šeimos nariai nuo pat jaunystės turėjo dirbti. Kajetono motina Barbora buvo kilusi nuo Kamajų. Labai jautrios sielos moteris. Abu tėvai rūpinosi paruošti vaikus gyvenimui taip, kad patys užsidirbtų duoną. Siekdami šio tikslo, dar mažamečiams vaikams sekavo pamokomąsias pasakas. Sklėrių šeimoje ypatingai buvo gerai žinomos kun. A. Strazdelio gyvenimo istorijos,

nes motinos gimtinė buvo tarp Kriaunų ir Kamajų. Kriaunuose kun. A. Strazdelis užaugo, o Kamajuose palaidotas. Sklėrienė dažnai vaikus nusivesdavo prie kun. A. Strazdelio kapo ir aiškino jo gyvenimą: kaip jis vargo, nekenė ponų bei lėbaujančių kunigų, kurie jį niekino, bet jis mokėjo šmaikščiai atsikirsti. Kajetonas, tapęs dailininku, neatsitiktinai iš pirmųjų savo skulptūrų pasirinko kun. A. Strazdelį, kuris buvo visų labai mėgstamas. Kun. A. Strazdelio skulptūrų padarė 150, kurias atidavė kan. Tumui-Vaižgantui.

Kajetonas vaikystę praleido gimtame kaime – Kunigiškiuose, Anykščių rajone. Jam teko būti piemeniu ir arkliaganu. Tėvams nusprendus jį mokyti, buvo pasakyta: "Jei gerai mokysies, kiek išgalėsime, padėsime". Jo išsimokslinimui gimtinėje dirbo jo tėvai ir broliai: Pranas, Jurgis, Feliksas ir Vytautas. 1896 m. Kajetonas baigė Panevėžio realinę mokyklą, o 1903 m. Peterburgo A. Stiglico meistriskumo piešimo mokyklos skulptūros skyrių. Baigęs mokslus, Kajetonas gavo piešimo mokytojo vietą Liepojoje.

Visa šeima laukdavo parvažiuojant Kajetono atostogų. Grįžęs visus išbučiuodavo ir vakare, visiems šeimos nariams susėdus seklyčioje, Kajetonas vaikščiodamas pasakodavo apie miesto gyvenimą, jį paįvairindamas įvairiais juokais. Dienomis vaikščiodavo po kaimo laukus ir piešdavo giraites, atskirus medžius, krūmokšnius, sodybas, kapus ir su aguonomis darželį. Sakydavo, parodysiąs studentams, kaip atrodo kaimas. Pavargęs grįždavo į seklyčią ir grodavo fleita arba dainuodavo. Turėjo gražų baritono balsą.

Kasmet vis rečiau Kajetonas aplankydavo tėvus ir brolius, kuriems jo gyvenimas miestuose mažai buvo žinomas. Gyveno Kaune Gedimino gatvėje nedideliame namelyje. Salonėlio sienos buvo nukabinėtos jo pieštais paveikslais. Vieną paveikslą jis ypatingai vertino, ir jo kaina buvo pažymėta: tūkstantis penki šimtai litų. Kiti, pagal Kajetoną, neturėjo jokios meninės vertės, ir jis sakė: "Jei pieši rugių lauką, tai reikia

piešti ne rugius, bet piešti dainą, kurią dainuoja rugiai".

1919-21 m. buvo Kauno miesto ir apskrities viršininkas. Kurį laiką dirbo Lietuvos pasiuntinybėje Maskvoje. 1922 m. buvo dėstytojas Kauno meno mokykloje, o 1925-29 m. jos direktorius.

POEZIJA IŠ LIETUVOS

Slenksčio šiluma

Šį rugsėjį,
Kai čionai ant stalo
Obuoliai, medus ir vynos,
Aš geriau norėčiau prisiminti
Tolimą rugsėjį kitą – – –
...Ten dabar tylu. Nėra gyvos nė dvasios.
Tebėra tenai gal tik šermukšniai gražūs
Ir tas pats gerklėj rūgštumo skonis.
Ir senolių obuoliai, žiloj žolėj nukritę...
Ir kažkas vos girdimu balsu taip aiškiai
Ten mane dar šaukia
Prie vėlyvo stalo – – –

Tik dabar, tur būt.
Taip aiškiai ir skausmingai
Pradedu suprast, kokia brangi
per amžių amžius
Toji slenksčio paskutinė šiluma...

Tai yra Eugenijaus Matuzevičiaus eilėraštis. E. Matuzevičius gimė 1917 m. gruodžio 24 d. Uriupino Stanicoje, Dono srityje. 1938 m. baigė Biržų gimnaziją, studijavo literatūrą Kauno ir Vilniaus universitetuose. Eilėraščius pradėjo spausdinti 1932-33 m. Išleido šešis eilėraščių rinkinius.

TRUMPAI

* E. Balsio baletas "Eglė žalčių karalienė"
– vienas labiausiai branginamų Lietuvos tautinio teatro veikalų. Scenoje parodytas artisto V. Grivicko, jis suvaidino svarbų vaidmenį lietuviško baletu raidoje. Spektaklis buvo parodytas daugiau kaip 100 kartų. 1965 m. pagal jį sukurta judomųjų paveikslų juosta.

* Didžiausia sporto salė po stogu atidaryta Vilniuje. Ji yra 126 metrų ilgio, turinti lengvosios atletikos areną su bėgimo takais.

šulių ir mėtymo skyriais, o taip pat gimnastikos salę. Ją pastatė per dvejus metus.

* LTSR valstybinio akademinio operos ir baletu teatro solistė Aušra Stasiūnaitė tarptautinėse muzikos varžybose Italijoje, Verčelio mieste, laimėjo pirmąją premiją. Laimėjusi šias varžybas, ji turi progos praktikuotis Milano operoje "La Scala".

PAVYZDYS IŠ LIETUVOS

– Tėveli, tu neisi į darbą? – tampo už rankos tėvą antroکہ Dalytė.

– Neis, vaikeli, neis, – kyšteli galvą iš virtuvės motina.

– O ką tu, tėti, pirmininkui pasakysi?

– Liaukis klausinėjusi, mokyklon metas. Sakysim, kad sirgo, traktorius į mišką nepabėgs, tėvelis namie darbų turi, – aiškina mama.

Dalytė pagalvoja, pagalvoja ir atsisega mokyklinę prijuostę:

– Žinai, mamyt, aš irgi mokyklon neisiu. Pasakysim mokytojai, kad sirgau. Mokykla nepabėgs...

• Marcia Brown, viena žymiausių JAV vaikų literatūros kūrėjų, išrinkta apdovano-ti 1977 m. Regina medaliu, kuris bus įteiktas Katalikų bibliotekų sąjungos suvažiavi-me San Francisco mieste balandžio 12 d.

• Kun. Stefan Javorsky, 52 m., už tai, kad studentus skatino klausytis Vatikano radijo, Čekoslovakijoje buvo nubaustas 18 mėn. kalėjimo ir per dvejus metus negalės eiti kunigo pareigų. Čekoslovakijos vyriausybė jau apie 500 kunigų uždraudė eiti pareigas.

• Barbara Ward, žymi britų katalikė, pirmoji moteris, kuri buvo pakviesta prabilti į vyskupų sinodo narius Romoje, dabar JAV Architektų instituto apdovano-ta medaliu, kuris jai bus įteiktas architektų suvažiavime San Diego mieste birželio 5-8 d. Ji pagerbta už knygas apie architektūrą ir butus.

• Vatikanas užmezgė diplomatinis santykius su Kongo Liaudies respublika, valdoma kairiųjų. Pauliaus VI valdymo metu naujai užmegzti diplomatiniai santykiai su 32 valstybėmis, iš kurių 18 Afrikoje.

KAS PATIKO IR KAS NEPATIKO

Gerbiamasis Redaktoriau,

Po karo Vokietijoje pradėjau skaityti "Misiонерiaus laiškus". Tai buvo T. J. Bružiko tas mažytis garstyčios grūdelis, iš kurio išaugo ir suklestėjo dabartiniai "Laiškai lietuviams". Jie vis dar auga ir tobulėja. Daug turi bendradarbių, todėl kiekvienas skaitytojas gali rasti ji dominančių skaitinių. Ypač puikūs vedamieji. Buvo labai prasmingas praėjusių metų lapkričio mėn. vedamasis "Jei sugriausi kito dangų. . ." Argi ir išandien mes nematome artime tik juodų taškų? Ir mėtome juos vieni kitiems.

Kas nepatiko? Rasos Arbaitės kūrinių įdėjimas į kalėdinį numerį. Rasa talentinga, paveikslai savotiškai įdomūs, tik gal jiems neparinktas tinkamas laikas. Skaitome pirmąjį puslapį: "Dievas taip pamilo pasaulį, kad atidavė savo vienatinį Sūnų. . ." Kalėdos. Kristaus atėjimas į pasaulį. O ten skeletų maršas. Mirtis. Gal tai tikėtų gavėniai.

Linkiu Redaktoriui ir bendradarbiams nepavargti. Reiškiu pagarbą.

B. Beleškienė

KAD VEIKSNIAI PASKAITYTŲ IR VYKDYTŲ ...

Jūsų vedamasis š.m. vasario mėn. numeryje yra vertas premijos. Kokios teisingos ir svarbios jame pateiktos mintys! Jeigu mūsų veiksniai – Vlikas, Alta ir Bendruomenė tą straipsnį paskaitytų ir pradėtų vykdyti tai, kas ten siūloma – visi ginčai pasibaigtų, ir mūsų veikla būtų naudinga ne okupantui rusui kaip dabar, bet mūsų pavergtai tėvynei.

Jūsų skaitytojas B.D.

PASKATINO UŽSISAKYTI. . .

Maloniai prašau, pradedant šių metų sausio mėnesiu, man siuntinėti "Laiškus lietuviams". Keletą kartų pirmiau esu juos skaitęs. Man bu-

vo labai arti prie širdies šis kultūringas katalikiškas žurnalas. Nežinau, kodėl ligi šiol vis neužsisakiau. Pernai mačiau "Naujienose" keletą kartų grubų "Laiškų lietuviams" užpuolimą. Tai mane paskatino, pirmai progai pasitaičius, įsijungti į "Laiškų lietuviams" skaitytojų gretas.

A. Verikas

APIE TĄ NETINKAMĄ TEMĄ IR NE VIETOJE IŠSPAUSDINTĄ

Uolus spaudos bendradarbis Pr. Alšėnas, perskaitęs "Šeimos" skyriuje, anot jo, Vytauto Kasniūno parašytus gyvenimo vaizdelius, priekaištauja redaktoriui, kad jis juos spausdina, o reporteriui – kad jis juos rašo. Mat, jo nuomone, katalikiškos minties žurnalui jie netinkami, nes sudaro išpūdį, kad šiuose rašiniuose pritariama šeimų išsiskyrimui.

Toliau jis rašo: "Tema pagirtina ir žurnalo turiniui galėtų būti tinkama, jei tie vaizdeliai būtų tinkamai parašyti". O kitame sakinyje ryškina ir tą vadinamąjį tinkamumą: "Kad būtų rašomi atsitikimai iš tokių faktų, kurie nesikryžiuoja, nesikerta su katalikiškąja šeimų gyvenimo doktrina – šeimų nesuardomumu".

Jei katalikiškos šeimos gyventų pagal tą doktriną, tai nebūtų reikalo nė rašyti apie šeimų gyvenimo didįjį pavojų – išsiskyrimą. Šeimos, kurios laikosi duotos vedybinės priesaikos, yra tie kertiniai akmenys, ant kurių laikosi didžioji katalikiškoji bendruomenė.

Pirmame šeimos klausimais rašinyje (L.L., 1976 m. gruodžio mėn.) mes citavome popiežiaus Pauliaus VI žodžius. Jis kvietė katalikiškas šeimas išlaikyti pastovias santuokas ir sakė: "Santuoka yra neatšaukiamas įsipareigojimas, kuris, kartą priimtas, nebegali priklausyti nuo žmogaus nepastovių nuotaikų ir besikaitaliojančių norų. Santuoka negali būti paaukota jausmų bei aistrų vardan. Sunku tikėtis pastovios santuokos, jeigu ji su savimi nesineša kry-

žiaus, nesireiškia fizinio ar dvasinio skausmo pavidalais”.

Šiais žodžiais mes ir remiamės, rašydami šeimos klausimais. Bet šeimų gyvenimas vis labiau slysta į klystkelius. Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje apie 10 milijonų katalikiškų šeimų išsiskyrė. Tai milžiniškas skaičius. Ir blogiausia, kad jis nemažėja. Ta pati šeimų audra užauja ir mūsųose. Mes, į viską žiūrėdami paviršutiniškai, netekome atsakomybės jausmo. Lyg ir paskendome visuotinėje madų vaikymosi jūroje.

Šių rašinių pagrindinė mintis ir yra parodyti mus tokius, kokie esame, kad galėtume realiau atskirti gėrį nuo blogio, kad, atsidūrę pavojingoje šeimos gyvenimo padėtyje, pasirinktume teisingiausią kelią, laikytumės duotos priesaikos.

Bet, iš kitos pusės žiūrint, dažnai ir labai dažnai turime kelti klausimą, ar mes turime teisę kitus kaltinti, mesti akmenį į savo draugą, bičiulį, savąjį tautietį. Šeimų išsiskyrimui nepritardami, negalime ir neturime teisės tų žmonių pasmerkti, kurie išsiskyrė.

Kai kyla noras kitus kaltinti, ar nereikėtų pirmiausia pasižiūrėti į save ir patikrinti, ar mes patys einame teisingo gyvenimo keliu. Vysk. Vincentas Brizgys straipsnyje “Žmogaus laimė Kristaus kančios ir mirties šviesoje” (Darbininkas, 1977 vasario 18, Nr. 7) rašo: “Verta pasitikrinti savąjį krikščioniškumą. Ar nesam per daug įtikėję į formalumus? Apie asmenų ir šeimų religingumą sprendžiam iš to, ar jie priklauso prie parapijos, ar dalyvauja pamaldose, ar priima sakramentus. Taip, tai yra viršiniai ženklai žmogaus išpažinstamo tikėjimo. Tai yra būtina. Tačiau tai ne viskas. Asmenų ir šeimų kasdieninis gyvenimas, asmenų vidinis gyvenimas, jų mintys ir siekimai yra gal net svarbesnės reikšmės už anuos viršinius ženklus”.

Vytautas Kasnis

DĖKOJU DAUGELIO VARDU

Noriu padėkoti ne tik savo, bet ir daugelio moterų vardu, kad pradėjote spausdinti tuos gyvenimo vaizdelius iš reporterio užrašų “Šeimos” skyriuje. Jei tai būtumėte pradėję prieš keletą metų, būtumėte išgelbėję labai daug šeimų. Kaip dabar šeimos gyvena, net baisu ir pagalvoti. O kiek daug skiriasi arba arti prie skyrybų!

Vytautas Kasniūnas savo gražiais rašiniais mums atvėrė akis. Mes pasijutome, lyg iš pla-

netų atskridę. Beskaitant jo pasakojimus, taip ir norisi durti pirštu: juk čia tu, ten anas, o svarbiausia, kad ir ten, ir čia aš pati esu.

Spaudos baltiaus metu mano draugė jam dėkojo už tuos rašinius ir mačiau, kaip ji pabučiojo. Mes visos turėtume jį išbučiuoti.

Aną dieną, kai vėl prasidėjo mūsų šeimos rutininis gyvenimas, trenkiau vyrui “Laiškus lietuviams” ir sušukau: “Paskaityk ir pamatysi save, o jei nori, ir mane”. Ir ką gi, dabar vyras, lyg angelėlis. Žinoma, ir aš.

Jei tuos klausimus jis būtų kėlęs paprastais straipsniais, tai būtume pasakę, kad čia vėl kitas pamokslas ir pamokymas. O kai jis visa tai iš gyvenimo paima ir parašo, lyg novelę, tai skaitai ir akių atitraukti negali.

Mes dirbame aštuonios moterys. Visos aukštojo mokslo inteligentės. Kai išeina žurnalas, tai net kelios jį atsineša į darbą ir tuoj klausia, ar skaitei, ką Kasniūnas rašo. O viena jo gera pažįstama iš džiaugsmo jį net Kasniūnėliu vadiną. Viena perskaičiusi darbe net apsiverkė. Klausiamo, ko verki, negi apie tave rašo.

Po šiuo laišku nepasirašau savo pavardės, nes nenoriu viešai išpažinti savo nuodėmių, bet negaliu nepadėkoti Jums, kad tokį skyrių įvedėte ir taip gražiai žurnalą redaguojate.

Aš žinau, iš kur Kasniūnas apie mano šeimos gyvenimą sužinojo. Už tai esu labai dėkinga. Girdėjau, kaip spaudos baliuje jam daug kas dėkojo. Tegu jis tik rašo; rašo daug ir atvirai. Tegu nieko nebijo. Tegu parodo nuogą šeimos gyvenimą, tegu rašo apie miegamuosius ir intymius šeimos gyvenimo santykius, nes nuo čia dažniausiai prasideda erzeliai, nesutarimai. Ačiū Jums, Tėve Vaišny, ačiū ir Kasniūnui!

Maria

TRUMPAI IS VISUR

- JAV-se šių (1977) metų pradžioje buvo 216.451.900 gyventojų. Per metus priaugo 1,6 mil. Gimimų buvo 3,1 mil. mirė 1,9 mil., imigravo 300.000.

- Vermonto valstijos Tarnybos žmogui įstaigos vadove paskirta seselė Elzbieta Candon, Mercy vienuolijos narė. Tos įstaigos metinis biudžetas yra 155 mil. dol. Seselė Candon ir jos du broliai yra aktyvūs valstybiniame gyvenime.

- Natalijos Sinatra, aktoriaus Frank Sinatra motinos, žuvusios lėktuvo nelaimėje, laidotuvisė šv. mišais su kitais kunigais atnašavo San Diego vyskupas Leo Maher. Laidotuvių pamoksle vyskupas priminė vėlionės labdaringumą ir nuolankumą.

- Notre Dame universitete buvo naujai šiemet įstojusių studentų apklausinėjimas. Paaiškėjo, kad jų tarpe pagausėjo konservatyvių nusistatymų jaunuoliai: konservatyviųjų procentas pakilo nuo 17,3 iki 22,3, tačiau liberalų daugiau – yra 30,7%, bet jų procentas nukritęs nuo pernai buvusių 34,7. Didžioji dauguma – 44,8% – pasisakė esą nuosaikieji.

- Saigono ir Hue, Vietname, vyskupai kreipėsi ganytojišku laišku į tikinčiuosius, ragindami juos visada būti ištikimais Bažnyčios nariais, kartu pareigingai atliekant savo pilietinius uždavinius.

- Gloria Carter Spann, prezidento sesuo, inauguracijos iškilmėse dėvėjo vadinamąją "Teisė į gyvybę" apyrankę, reiškiančią, kad pasisakoma prieš negimusią kūdikį žudymą.

- Čikagos universiteto JAV viešosios nuomonės tyrimo centro vyr. studijų direktorius William McCready savo paskaitoje Green Bay, Wis., pareiškė, kad katalikų mokyklos – tai, tur būt, pats geriausias Bažnyčios investavimas ateičiai. Jis apgailėstavo, kad katalikai pakankamai neįvertina savų mokyklų ir dar per mažai jas remia.

- Net 37-se pasaulio valstybėse katalikai daro metines rinkliavas paremti informacijos (komunikacijos) priemonės: savo radiją, televiziją, spaudą.

- Amerikos žydų metraštinis skelbia, kad pasaulyje yra 14.145.000 žydų, net 85.000 mažiau negu praeitų metų pradžioje. Daugiausia žydų yra JAV-se: 5.345.000. Antrojoje vietoje – Izraelis su 2.953.000 žydų. Vien Niujorke yra 1.998.000 žydų.

- Anglijoje ir Wales katalikų skaičius kiek paaugo, ir dabar jų ten yra 4.182.209.

- Georgetown universiteto, jėzuitų vadovaujamo, Užsienio tarnybų mokykloje pradeda profesoriauti buvęs Valstybės depar-

tamento sekretorius Henry Kissinger; jis bus ir tos mokyklos Strateginių bei tarptautinių studijų centro patarėjas. Taip pat Georgetown universitetan pakviestas profesoriauti buvęs Iždo sekretorius William Simon.

- Misijų dienos rinkliavoje 1976 m. spalio mėn. Čikagos katalikai suaukojo misijoms 656.573,82 dol.; tai buvo didžiausia auka iš visų JAV katalikų vyskupijų.

- Amerikietis prel. E. M. Egan, Vatikano Rotos teisėjas ir bažn. teisių mokyklos profesorius Romoje, yra vienintelis amerikietis iš vienuolikos naujai paskirtų Dvasiškių kongregacijos patarėjų.

- Galupo instituto surinktomis žiniomis 1976 m. amerikiečių, lankiusių šventadienio pamaldas bažnyčiose ir sinagogose, buvo aukščiausias procentas per pastaruosius 18 metų.

- Metropolitan bendrovė Niujorke pastatė naują Francis Poulenc 1956 m. sukurtą operą "Dialogues of the Carmelites", kur vaizduojamos Prancūzijos karmelitės, revoliucijos kankinės. Ši opera greit pasiekė Milano La Scala, Paryžiaus, San Francisco scenas. Kritikai ją vadina vienu iš nedau-gelio dvidešimtojo šimtmečio operos šedev-rų.

- Naujai išrinkto plieno darbininkų unijos prezidento Lloyd McBride sūnus yra broliukas Marijos vienuolioje. Plieno darbininkų unija turi 1,4 mil. narių.

- Paulius VI paskelbė raginimą verslinin-kams, kad, ypač ekonominių sunkumų me-tu, dalintųsi pelnu su darbininkais.

- Naujasis Bažnyčios teisynas, pradėtas ruošti 1963 m., jau beveik baigtas. Jame bus ir pagrindiniai įstatymai, lyg konstitucija, kurios paruošimas jau irgi pasistūmėjęs. Kai kurie dar neišspręsti klausimai bus svarstomi tarptautiniame bažnytinių teisių kongrese, kuris netrukus bus sušauktas Gregorianumo universitete, Romoje. Popie-žius Paulius VI pažymėjo, kad naujas baž-nytinis teisynas parodys reikiamą pagarbą teigiamoms vietinių kultūrų apraiškoms vi-same pasaulyje.

- Christoferių sąjūdžio įkūrėjas kun. James Keller, Mary Knoll vienuoliškos draugijos narys, mirė sulaukęs 76 m. amžiaus. Jis yra parašęs 15 knygų, sukūręs šimtus televizijos programų, kurios buvo perteikiamos per 150 stočių. Jo 15 min. radijo programos perdavinėjo 750 stočių, o vienos minutės religinės mintis perteikdavo 1.500 radijo stočių. Jo straipsnius spausdino 24 dienraščiai ir 401 savaitraštis. Jo sukurtas Christoferių sąjūdis siekė gėriu susilaukti krikščioniškos kultūros pergalės; į tą sąjūdį vienu ar kitu būdu buvo įtraukta milijonai žmonių.

- Prel. Charles B. Murphy, gyvenęs Westfield, N.J., išrinktas prezidentu vadinamosios Mėlynosios Armijos, kuri plečia pamaldumą į Mariją, ypač primindamas Fatimos Mariją.

- Belgijos kardinolą Leo Suenens Oxfordo universiteto anglikonų kolegijos kapeilonai pakvietė vesti misijas universiteto didžiojoje auditorijoje. Misijos įvyko vasario 13-13 d.

- Šv. Bonaventūros universitetą Niujorko valstijoje išlaikantieji pranciškonai paskyrė 400.000 dol. paremti neturtingus studentus 1977-1978 mokslo metais.

- Raudonosios brigados Italijoje pradėjo sprogdinti bombas katalikų institucijose. Jie sužalojo altorių Santa Maria Delle Vigne bažnyčioje Genuvoje ir sunaikino nemažai knygų Šv. Povilo draugijos knygyne.

- Kalifornijoje net apie 1.500 privačių mokyklų moksleiviai gauna knygas iš valdinių įstaigų. Los Angeles vyr. teismas pripažino, kad toks vadovėlių skolinimas nepriešingas konstitucijai.

- Paskutinis prieš mirtį Rafaelio nutapytas paveikslas "Persimainymas", sukurtas 1520 m., dabar atnaujintas ir išstatytas Vatikano parodoje. Jau ir anksčiau, 1802 m., tas paveikslas buvo atnaujintas Louvre, bet naudotas lakas buvo neigiamai paveikęs į spalvas.

- Pedagogikos katedrai įsteigti dr. E. L. Haynes paskyrė žymią finansinę auką Katalikų universitetui Vašingtone.

- Apie 40% 1976 m. JAV-se sukurtų filmų

rašti moraliniu atžvilgiu visai ar iš dalies netinkami.

- Oberamergau Kristaus kančių vaidinimui paruoštas naujas tekstas, kad nebūtų antisemitizmo priekaištų. Pagal naują tekstą vaidinimas bus 1980 m.

- JAV gyventojų surašinėjime 1980 m. nebus klausiama, kokiai tikybai kas priklauso.

- Kuboje, kur yra apie 10 mil. gyventojų, tėra tik 195 vietiniai kunigai. Užsieniečiams kunigams diktatorius Castro neleidžia darbuotis.

- Ugandos prezidentas Idi Amin vykdo terorą prieš krikščionis. Karių daliniai su automatais yra išžudę šimtus krikščionių. Nužudytas ir anglikonų arkivyskupas, nors vyriausybės informacijų šaltiniai skelbia, kad jis žuvęs automobilio nelaimėje.

- Italijoje veikia 516 moterų vienuolių, kuriose yra 153-000 seselių; be to — daugiau negu 10.000 seselių dirba įvairių kraštų misijose.

- Net 100 farmaceutinių firmų JAV-se pastoviai aukoja medikamentus misijoms. Katalikų mediciniškų misijų taryba dar priperka daugiau reikmenų ir siunčia į įvairias pasaulio dalis.

- Vatikano radijas pasistatė didžiulę apšukamą anteną, kad nugalėtų transliacijos trukdymus programoms už geležinės uždangos. Antena iškelta 260 pėdų bokšte, siųstuvas veiks 500 kilovatų jėga ir bus galingiausias trumpų bangų siųstuvas pasaulyje.

- JAV Vyskupų konferencijos generaliniu sekretoriumi paskirtas domininkonas kun. Tomas Kelly, 45 m.

- Seselė Lucille McKillop, Salve Regina kolegijos Newporte, R.I., prezidentė, išrinkta Old Colony Co-operative Bank of Providence direktore; tai didžiausia taupymo ir paskolų bendrovė Rhode Island valstijoje.

- Vokietijos katalikų suvažiavimas šaukiamas ateinantį rudenį. Tokie suvažiavimai sutraukia arti 100.000 dalyvių. Šio suvažiavimo temos: pagrindinės žmogaus vertybės, socialinis teisingumas, jaunimo problemos.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Feliksas Jucevičius. MINTIS DIALEKTIKOS ŽAISME"

jos sampratos raida. Išleista 1977 m.

pirmiau yra išėjusios dvi šio autoriaus knygos: "Tauta tikrovės ir mito žaisme" (1970) ir "Menas spalvų ir formų žaisme" (1975). Dabar išėjo trečiasis "žaismas", kur autorius stengiasi žmonėms padaryti suprantamesnę sunkiai suprantamą filosofiją.

Kazys Bradūnas. ALKANA KELIONĖ. Eilėraščiai. Išleido "Ateitis" 1976 m. Grafika Vytauto O. Virkau. Knygą užsisakyti galima "Ateities" leidykloje: 17689 Goldwin Dr., Southfield, Mich. 48075. 120 psl., kieti viršeliai, kaina 6 dol.

NAMŲ IR ARTIMIAUSIOS APLINKOS ŽODYNĖLIS. Paruošė Rimas Černius. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1977 m. 75 psl., kaina 2.50 dol. Pradžioje duota reikalingiausios žinios apie žodžių kirčiuotes, o paskui dvi žodynėlio dalys: I angliškai lietuviška dalis, II lietuviškai angliška dalis. Žodynyje yra patys reikalingiausi žodžiai. Jis bus labai naudingas menkai mokantiems lietuvių kalbą. Žodynėlį užsisakyti galima šiuo adresu: Antanas Kareiva, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629.

Juozas Toliušis. TRYLIKTOJI LAIDA. Pasakojimų pynė jaunimui. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1976 m. Viršelis ir iliustracijos — Aleksandro Jakšto. 254 psl., kaina 4 dol. Užsisakyti galima aukščiau paduotu adresu.

Petras Melnikas. DEBESYS IR PROPERŠOS. Išleido Liet. Knygos klubas 1977 m. Aplankas V. O. Virkau. 292 psl., kaina 6 dol.

Benvenutas Ramanauskas, O.F.M. BROLIAI, PRADĖKIM. 750 metų sukaktį nuo šv. Pranciškaus mirties minint. 272 psl., kaina nepažymėta. Išleido ir spaudė Pranciškonų spaustuvė. Tai turtingas rekolekcinio pobūdžio religinių skaitinių rinkinys.

REDAKCINĖ "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KOLEGIJA

Jėzuitų Generolas T. Pedro Arrupe, S.J., paskyrė T. Juozą Vaišnį, S.J., lietuvių jėzuitų Čikagos namų vyresniuoją. Šios pareigos atims nemaža laiko, tad jam bus neįmanoma vienam redaguoti "Laiškų lietuviams", todėl sudaroma redakcinė kolegija: Juozas Vaišnys, S.J. (atsak. red.), Antanas Saulaitis, S.J., ir Anicetas Tamošaitis, S.J.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindoklenė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderlenė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vinco Luko. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas 737-8400. N. Pr. Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.